

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA FINANCÍ

Vliv přímých zahraničních investic na platební bilanci ČR

Foreign Direct Investment Impact on the Balance of Payments of the Czech Republic

Student: Jakub Matoušek

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Ivana Jánošíková, Ph.D.

Ostrava 2012

Zadání bakalářské práce

Student:

Jakub Matoušek

Studijní program:

B6202 Hospodářská politika a správa

Studijní obor:

6202R010 Finance

Specializace:

00 Finance

Téma:

Vliv přímých zahraničních investic na platební bilanci ČR
Foreign Direct Investment Impact on the Balance of Payments of the
Czech Republic

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
2. Teorie přímých zahraničních investic
3. Přímé zahraniční investice v ČR
4. Působení přímých zahraničních investic na platební bilanci
5. Závěr

Seznam použité literatury

Seznam zkratk

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Seznam příloh

Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

DURČÁKOVÁ, Jaroslava a Martin MANDEL. *Mezinárodní finance*. 3. vyd. Praha: Management Press, 2007. 487 s. ISBN 978-80-7261-170-6.

SRHOLEC, Martin. *Přímé zahraniční investice v České republice. Teorie a praxe v mezinárodním srovnání*. 1. vyd. Praha: Linde, 2004. 171 s. ISBN 80-86131-52-1.

WOKOUN, René, Jozef TVRDOŇ a kol. *Přímé zahraniční investice a regionální rozvoj*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze. Nakladatelství Oeconomica, 2010. 204 s. ISBN 978-80-245-1736-0.

Formální náležitosti a rozsah bakalářské práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Ivana Jánošíková, Ph.D.**

Datum zadání: 25.11.2011

Datum odevzdání: 11.05.2012

Ing. Iveta Ratmanová, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Prohlašuji, že jsem celou práci, včetně všech příloh, vypracoval samostatně.

V Ostravě dne 11. května 2012

.....

Jakub Matoušek

Tímto bych rád poděkoval Ing. Ivaně Jánošíkové, Ph.D. za její ochotu, cenné připomínky a odbornou pomoc při vypracování této bakalářské práce.

Obsah

1	Úvod.....	5
2	Teorie přímých zahraničních investic	6
2.1	Definice přímých zahraničních investic	6
2.2	Druhy přímých zahraničních investic.....	7
2.3	Faktory motivující realizaci přímých zahraničních investic.....	10
2.4	Dopady přímých zahraničních investic v hostitelské ekonomice.....	11
2.5	Podpora přílivu přímých zahraničních investic	12
2.5.1	Investiční pobídky	13
2.5.2	Investiční pobídky v ČR.....	14
2.5.3	Postup udělení investičních pobídek v ČR.....	16
2.6	Přímé zahraniční investice ve světě.....	18
3	Přímé zahraniční investice v ČR	20
3.1	Politika přímých zahraničních investic v zemích střední a východní Evropy.....	20
3.2	Vývoj přímých zahraničních investic v ČR.....	21
3.2.1	Teritoriální členění přílivu přímých zahraničních investic	26
3.2.2	Sektorové členění přílivu přímých zahraničních investic	27
3.3	CzechInvest	28
4	Působení přímých zahraničních investic v platební bilanci	31
4.1	Platební bilance.....	31
4.1.1	Běžný účet	33
4.1.2	Kapitálový účet	34
4.1.3	Finanční účet	35
4.1.4	Vyrovňovací položky platební bilance	36
4.2	Korelační analýza dopadů přímých zahraničních investic na platební bilanci.....	36
4.2.1	Dopad přílivu přímých zahraničních investic na běžný účet	38
4.2.1.1	Dopady na obchodní bilanci	38
4.2.1.2	Dopady na bilanci služeb	39
4.2.1.3	Dopady na bilanci výnosů.....	39
4.2.2	Dopad přílivu přímých zahraničních investic na finanční účet.....	40
4.2.3	Dopad přílivu přímých zahraničních investic na oficiální vyrovňovací bilanci.....	41
4.3	Možná zkreslení.....	41

5	Závěr.....	43
	Seznam použité literatury	45
	Seznam zkratk	
	Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce	
	Seznam příloh	
	Přílohy	

1 Úvod

Příliv kapitálu v podobě přímých zahraničních investic se začal celosvětově výrazněji projevovat až v 90. letech a během následujících let nabral na intenzitě. Většina toků probíhala v rámci rozvinutých zemí, ale nemalá část z nich směřovala i do rozvojových a tranzitivních ekonomik včetně České republiky. Přímé zahraniční investice se tak staly důležitým prvkem při restrukturalizaci a pomoci při dotahování ekonomické úrovně vyspělých zemí.

Přímé zahraniční investice jsou podstatnou součástí světové ekonomiky a jsou považovány za klíčový prvek dlouhodobého ekonomického rozvoje. Přestože z obecného pohledu je možné přímé zahraniční investice chápat jako specifickou součást mezinárodního obchodu, z územního hlediska je účelnější je zkoumat jako samostatnou kategorii, neboť se projevují výrazněji než prostá mezinárodní výměna zboží a služeb.

Cílem této bakalářské práce je provést analýzu působení přímých zahraničních investic v platební bilanci České republiky, která bude provedena prostřednictvím metody korelační analýzy.

Práce je strukturovaná do tří stěžejních kapitol. Úvodní kapitola obsahuje teoretické pojetí přímých zahraničních investic. Jsou zde vymezeny jejich různé definice a členění. Dále jsou popsány faktory motivující realizaci přímých investic zahraničními investory, pozitivní a negativní dopady přímých zahraničních investic na hostitelskou ekonomiku, blíže je specifikován systém investičních pobídek a nakonec rozebrán vývoj přímých zahraničních investic ve světě. Ve druhé kapitole je nastíněn vývoj přímých zahraničních investic v zemích střední a východní Evropy a podrobněji je poté zmapován příliv přímých zahraničních investic v České republice včetně jejich teritoriálního a sektorového členění. Dále je v kapitole rozebírán význam agentury CzechInvest ve vztahu k přímým zahraničním investicím a investičním pobídkám. V závěrečné kapitole je stručně popsána struktura platební bilance a její vývoj v České republice. Následně pomocí korelační analýzy bude zjišťována existence závislosti mezi přílivem přímých zahraničních investic a stavem platební bilance resp. jejími dílčími účty.

2 Teorie přímých zahraničních investic

2.1 Definice přímých zahraničních investic

Přímé zahraniční investice (PZI) jsou hlavní formou pohybu dlouhodobého kapitálu a jejich stav je zachycen na finančním účtu platební bilance. PZI jsou obecně chápány jako takové vlastnictví majetku v hostitelské zemi zahraničními subjekty, které jim umožňuje získání určitého stupně kontroly a rozhodování nad podnikem na základě dostatečného podílu na celkovém majetku. V jednotlivých zemích a mezinárodních organizacích stále existují odlišnosti v charakteristice PZI a je k tomu nutné přihlídnout v případě mezinárodního srovnávání.

Mezinárodní měnový fond (MMF) definuje PZI jako investici, která je uskutečněna s cílem získat trvalý podíl na podniku provádějícím svou činnost na území jiného státu než je stát investora, a jehož cílem je získat a udržet skutečný vliv na řízení podniku. V České republice jsou PZI vymezeny v devizovém zákoně č. 219/1995 Sb., který je definuje jako „*takové vynaložení peněžních prostředků nebo jiných peněží ocenitelných majetkových práv a jiných majetkových hodnot, jehož účelem je založení, nabytí nebo rozšíření trvalých ekonomických vztahů investujícího tuzemce nebo tuzemců jako osob jednajících ve shodě na podnikání v zahraničí nebo investujícího cizozemce nebo cizozemců jako osob jednajících ve shodě na podnikání v tuzemsku, a to zejména některou z těchto forem:*

- 1. vznik nebo získání výlučného podílu na podnikání včetně jeho rozšíření,*
- 2. účast v nově vzniklém nebo existujícím podnikání, jestliže investor vlastní nebo získá nejméně 10 % podílu na základním kapitálu obchodní společnosti nebo družstva nebo nejméně 10 % podílu na vlastním kapitálu společnosti nebo nejméně 10 % hlasovacích práv nebo jiný podíl na podnikání společnosti přesahující 10 %,*
- 3. další poskytnutí nebo přijetí finančních prostředků nebo jiných peněží ocenitelných majetkových hodnot nebo práv v rámci ekonomických vztahů založených přímou investicí,*
- 4. finanční úvěr spojený s dohodou o podílu na rozdělení zisku nebo s výkonem účinného vlivu na řízení podniku,*
- 5. užití zisku ze stávající přímé investice do této investice (reinvestice zisku).“¹*

¹ http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/zakony_1089.html

Statistika o stavu PZI je v ČR vytvářena Českou národní bankou (ČNB), která vychází z definice stanovené OECD v souladu s Evropským statistickým úřadem (EUROSTAT) a MMF. „*Přímá zahraniční investice odráží záměr rezidenta jedné ekonomiky (přímý investor) získat trvalou účast v subjektu, který je rezidentem v ekonomice jiné než ekonomika investora (přímá investice). Trvalá účast implikuje existenci dlouhodobého vztahu mezi přímým investorem a přímou investicí a významný vliv na řízení podniku. Přímá investice zahrnuje jak původní transakci mezi oběma subjekty, tak všechny následující kapitálové transakce mezi nimi a mezi afilovanými podniky, zapsanými i nezapsanými v obchodním rejstříku.*“²

Dle ČNB přímá investice tedy zahrnuje jak přímo, tak i nepřímo vlastněné afilace, které se podle procenta podílu investora na základním kapitálu nebo hlasovacích právech dělí na dceřiné společnosti (více než 50% podíl), přidružené společnosti (10 – 50% podíl) a pobočky (100% vlastněná trvalá zastoupení nebo kanceláře přímého investora; pozemky a stavby přímo vlastněné nerezidentem; mobilní zařízení operující v ekonomice alespoň 1 rok). Za součást přímé zahraniční investice je kromě podílu na základním kapitálu, považován i reinvestovaný zisk a ostatní kapitál. Strukturu přímé investice můžeme vyjádřit vztahem:

$$\text{Přímá investice} = \text{základní kapitál} + \text{reinvestovaný zisk} + \text{ostatní kapitál}$$

PZI tedy zahrnuje základní kapitál, který je tvořen vkladem nerezidenta do základního (vlastního) kapitálu společnosti. Druhou položku tvoří reinvestovaný zisk, který představuje podíl přímého investora (v poměru k přímé majetkové účasti) na hospodářském výsledku nerozděleném formou dividend. Poslední položkou je ostatní kapitál, který zahrnuje přijaté a poskytnuté úvěry, včetně dluhových cenných papírů a dodavatelských úvěrů, mezi přímými investory a jejich afilovanými podniky a ostatními podniky ve skupině.

2.2 Druhy přímých zahraničních investic

Pod pojmem PZI jsou chápány investice v domácí ekonomice a nikoliv PZI do zahraniční tuzemským investorem. Srholec (2004) rozlišuje PZI dle čtyř základních hledisek: míra kontroly, motiv vstupu, způsob vstupu a specializace mateřské firmy.

² http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/statistika/platebni_balance_stat/publikace_pb/pzi/PZI_2009_CZ.pdf

Míra kontroly zahraničního vlastníka je významná pro míru autonomie rozhodování podniku. Dle devizového zákona jsou PZI považovány za investice s více než 10% podílem zahraničního vlastníka. Takový podíl však nezaručuje investorovi jeho kontrolu nad daným podnikem. Rozlišujeme tedy podniky, kde má zahraniční investor menšinový podíl a o kontrolu se dělí s domácím vlastníkem a podniky pod zahraniční kontrolou, kde má zahraniční investor kontrolní vlastnický podíl. Výše kontrolního podílu záleží na velikosti a vlastnické struktury podniku.

Jedním z hledisek pro rozdělení PZI je *motiv vstupu* investora, kde rozlišujeme trhy, faktory nebo aktiva vyhledávající PZI. Trhy vyhledávající PZI jsou investice, které provádí investor s cílem zvýšit podíl na trhu hostitelské země a snížit náklady spojené s jeho zásobováním ve formě celních tarifů a dopravních nákladů. Dopad na hostitelskou ekonomiku je vytlačení domácí produkce nebo nahrazení dovozu. Motivací investora pro umístění investice je vybavenost místa výrobními faktory v podobě levné pracovní síly, přírodních zdrojů, lidského kapitálu apod. Faktory vyhledávající PZI jsou obvykle orientované na vývoz a více integrované s mateřskou firmou. Cílem aktiva vyhledávajících investic je získání specifických aktiv, například v podobě patentů a obchodních značek.

Dalším hlediskem pro rozdělení PZI je dle *způsobu vstupu* do hostitelské ekonomiky. Investor se rozhoduje mezi investicí na zelené louce (greenfield investments), investicí na hnědé louce (brownfield investments) a fúzí a akvizicí (mergers and acquisitions; M&A). Investice na zelené louce představuje založení nového ekonomického subjektu, který umožňuje realizovat projekt přesně podle záměrů investora. Důležitým aspektem je dovoz technologií a know-how, které vyhovují investorovi. Zahájení produkce je zpravidla zpožděno o dobu nutnou na výstavbu nového závodu, najmutí a zaškolení pracovníků či byrokratických překážek, proto je spojen s dodatečnými náklady. Investice na zelené louce jsou realizovány převážně pro využití výrobních faktorů v hostitelské zemi. Fúzí a akvizicí označujeme kapitálový vstup do již existující firmy. Dochází k bezprostřednímu převzetí jejího tržního podílu, produkční kapacity a aktiv. K M&A většinou dochází v případech, kdy přebíraný podnik disponuje konkurenční výhodou (technologie, obchodní značka, distribuční kanály či vyškolení pracovníci). V případě fúze dochází k dobrovolnému splynutí a vytvoření nové společnosti. Získání rozhodujícího podílu na základě koupě se nazývá akvizice neboli převzetí. Vstup investora do existujícího podniku, který vyžaduje značnou restrukturalizaci, protože subjekt vykazuje ztrátu nebo již ztratil původní funkční využití, se označují jako investice na hnědé louce. Z právního hlediska se sice jedná o M&A, které však svou povahou blíží spíše investicím na zelené louce.

Čtvrtým hlediskem je zaměření *specializace mateřské firmy*. Vertikální PZI provádějí produktově specializované nadnárodní firmy, které přesouvají část výroby do států, které mají výrazně nižší náklady výrobních faktorů. Nejčastěji dochází k transferu výroby, která je tvořena manuální pracovní silou. Procesně specializované nadnárodní firmy provádějí především horizontální PZI, které jsou charakterizovány tím, že dochází k výrobě identických výrobků doma i v zahraničí. Důvodem je snížení nákladů výroby a snadnější vstup na zahraniční trh. V Tab. 2.1 je shrnuta struktura dělení PZI spolu s hlavními znaky.

Tab. 2.1: Taxonomie PZI

Hledisko vymezení	Druhy PZI	Hlavní znaky
Míra kontroly	Podnik s menšinovým zahraničním podílem	Podíl od 10 do cca 50 % na vlastním jmění či hlasovacích právech
	Podnik pod zahraniční kontrolou	Kontrolní vlastnický podíl
Motiv vstupu	Trhy vyhledávající	Cílem je růst podílu na trhu a pokles nákladů na jeho zásobování
		Vytlačují domácí produkci nebo nahrazují dovoz
	Faktory vyhledávající	Cílem je optimalizace výroby (pokles výrobních nákladů)
		Vývozně orientované
Způsob vstupu	Aktiva vyhledávající	Cílem je získání specifických aktiv (patent, obchodní značka)
	Investice na zelené louce (greenfield)	Investice do nových aktiv
	Investice na hnědé louce (brownfield)	Změna vlastnické struktury i investice do restrukturalizace (většina privatizačních PZI)
Specializace mateřské firmy	Vertikální PZI	Ovládnutí již existujících aktiv
		Produktová specializace
	Horizontální PZI	Rozdílné fáze produkčního řetězce v jednotlivých pobočkách
		Procesní specializace
		Podobné fáze produkčního řetězce v jednotlivých pobočkách

Zdroj: Srholec (2004)

2.3 Faktory motivující realizaci přímých zahraničních investic

Důvody, proč firmy preferují při zahraniční expanzi přímé investování namísto exportu zboží a služeb, Durčáková a Mandel (2007) shrnují následovně:

- levnější výrobní podmínky,
- odbourání nákladů spojených se zahraničním obchodem,
- výhodnější daňové podmínky,
- snížení devizové expozice a omezení devizového rizika,
- diversifikace na straně vstupů, výstupů a zisku,
- následování obchodních partnerů.

Využití *levnějších výrobních podmínek*, a to především levnější pracovní síly, která se nachází v hostitelské zemi a zároveň nelze ze země, ze které investor pochází, importovat. Investice motivované levnou pracovní silou mají svá omezení. Za prvé, mzdové náklady představují v určitých výroбах jen malý podíl na celkových nákladech firmy. Za druhé, zpravidla v rozvojových zemích je levná pracovní síla doprovázena její nízkou kvalitací. Výsledkem může být využívání zastaralých výrobních prostředků a technologických postupů. Dalšími sledovanými výrobními faktory jsou ceny surovin nebo výše nájemného.

Neméně významným faktorem je *odbourání nákladů spojených se zahraničním obchodem*, u kterého dochází k odstranění transportních nákladů a překonání celních bariér, kterým dříve podléhal export zahraničního investora do daného regionu.

Pokud jsou sazby daně ze zisku v hostitelské zemi nižší než v mateřské zemi, může společnost využít *výhodnějších daňových podmínek* a dosáhnout dodatečného zisku. Důležitým předpokladem je i právní úprava zdaněných zahraničních investorů v mateřské zemi. Jestliže jsou jejich pobočky považovány za nedílnou součást nadnárodní firmy, je způsob zdanění zisku podřízen daňové soustavě mateřské zemi včetně zisku vytvořeného zahraniční pobočkou.

Společnost, která exportuje své výrobky do zahraničí, je vystavena devizové expozici a riziku. Fluktuace měnového kurzu může vést ke zhodnocení nominálního kurzu domácí měny, což má za následek znehodnocení pohledávek exportéra v cizí měně. Dceřiné společnosti umístěné v zahraničí mohou *snížit devizové expozice a omezit devizová rizika*, protože výrobní vstupy a výstupy budou s největší pravděpodobností realizovány na stejném

trhu a v jedné měně. Devizový problém není odstraněn zcela a částečně se přesouvá do momentu, kdy dceřiná společnost převádí svůj zisk k mateřské.

Zahraniční obchod je důležitou formou *diversifikace na straně vstupů, výstupů a zisku* každé firmy. Pokud si představíme, že firma, která exportuje své výrobky do 20 zemí, je méně pravděpodobné, že ve stejném rozsahu importuje i své vstupy. Založením nových poboček v zahraničí dochází k odstranění tohoto nedostatku, protože dochází k diverzifikaci jak na straně vstupů, tak i výstupů. Diversifikace pomocí PZI má dva pozitivní efekty. Změny poptávky v jednotlivých zemích v souvislosti s hospodářskými cykly spolu absolutně nekorelují, což zahraniční společnosti umožňuje stabilizovat úroveň tržeb. Cenové změny související se změnou poptávky mají v hostitelské zemi dopad jak na straně vstupů, tak i na straně výstupů. To umožňuje stabilizovat míru zisku u jednotlivých zahraničních poboček.

Posledním uváděným faktorem pro realizaci PZI je *následování obchodních partnerů*. Zejména velké banky, pojišťovny, poradenské služby a auditorské firmy zřizují zahraniční pobočky, aby mohly poskytovat komplexní služby i zahraničním pobočkám a dceřiným společnostem svých klientů, které využívají jejich služeb především proto, aby omezily okruh osob, které mají přístup k citlivým informacím o jejich finančních transakcích.

2.4 Dopady přímých zahraničních investic v hostitelské ekonomice

PZI spolu s růstem vzdělanosti obyvatelstva hrají důležitou roli v procesu dlouhodobého ekonomického rozvoje. V zásadě rozlišujeme přímé a nepřímé efekty, které jsou spojeny s přílivem zahraničního kapitálu. Přímé efekty působí na daný hostitelský podnik (např. na mzdy či návratnost kapitálu). Nepřímé efekty naproti tomu působí na celou hostitelskou ekonomiku.

PZI zahrnují celou řadu pozitivních efektů jako je příjem z daní z podnikatelské činnosti, odváděné zahraničními firmami na území hostitelské země, vstup modernějších technologických a manažerských postupů, vytváření nových pracovních míst a snižování nezaměstnanosti v cílových regionech, růst produktivity pracovní síly a počtu kvalifikovaných pracovníků, růst konkurence a konkurenceschopnosti, zvýšení exportu, pozitivně působí na platební bilanci, PZI zvyšují věrohodnost ekonomiky a přinášejí volné finanční zdroje, které jsou dlouhodobě investovány a zastupují nedostatečně generovaný domácí kapitál, do hostitelské země se dostává know-how, nadnárodní firmy zajišťují svým dceřiným společnostem přístup na zahraniční trhy, na které by se sami těžko dostávaly. Z pohledu

nepřímého vlivu dochází ke konkurenčním tlakům, které jsou vytvářeny zahraničními investory. Růst konkurence následně zvyšuje efektivitu alokace kapitálu.

V souvislosti s PZI jsou spojené i negativní efekty, které působí na danou zemi a podnikatelské subjekty. Dochází k vytěsňování domácích úspor, vznik duální ekonomiky³, dodatečné náklady na investiční pobídky, nadnárodní firmy jsou schopny vytvářet monopoly na trhu, růst zahraničních vlastníků v důležitých sektorech ekonomiky, nepřátelská převzetí s úmyslem utlumit domácí výrobu, snižování potřeb domácích dodavatelů v důsledku importu materiálů a polotovarů ze zahraničí, pokud jsou vývojová a výzkumná pracoviště umístěná v zahraničí, může být přenos technologií a know-how značně omezen, PZI vytvářejí tlak na apreciaci měny, což negativně působí na firmy soustředující se na export a dochází k deficitu obchodní bilance, příliv zahraničních toků vede ke zvyšování peněžní zásoby, které vyvolává inflační tlaky, zvyšování mezd v zahraničních podnicích, které většinou odpovídá růstu produktivity práce, se přelévá do domácích podniků, ve kterých ovšem tempo růstu produktivity práce zaostává.

Příliv PZI je nositelem mnoha přímých a nepřímých dopadů na hostitelskou zemi. Je nutné však zhodnotit komplexnost jejich dopadů a brát v úvahu jejich přínos z dlouhodobějšího pohledu.

2.5 Podpora přílivu přímých zahraničních investic

Rozdílné názory hospodářské politiky jednotlivých států k zahraničnímu kapitálu vedou k odlišným přístupům. Zatímco některé země stanovují různá omezení ve formě požadavku na minimální kapitálovou účast domácích společností nebo restriktivních opatření na transfer dividend. Jiné země mají zájem získat naopak maximální množství investic ze zahraničí, a to zejména transformující se země střední a východní Evropy (SVE) a méně rozvinuté regiony.

Primární roli v rozhodování zahraničních investorů, zda uskuteční svou investici v daném regionu, hrají různá opatření, kterými se je vlády snaží přilákat právě do jejich země. Na základě zájmů zahraničních investorů vlády nabízejí finanční i nefinanční podpory, které obsahují např. daňové a celní úlevy, snazší vstup na místní trh, dostupnost pozemků nebo vládní finanční podporu.

³ stav, kdy domácí podniky zaostávají za podniky pod zahraniční kontrolou např. v produktivitě práce nebo výrobě

Významnými faktory, které zvyšují atraktivitu k umístění investice, na makroekonomické úrovni Viturka (2000a) shledává politickou a ekonomickou stabilitu, kvalitu legislativního prostředí, intenzitu ekonomického růstu a úroveň úrokových sazeb a daňového zatížení. Dalšími faktory jsou např. nabídka levné a kvalifikované pracovní síly, síť dodavatelů, ale i jazyková a kulturní spřízněnost, začlenění hostitelské země v nadnárodních organizacích zejména v celní unii (Celní unie EU a Turecka) nebo zóně volného obchodu (CEFTA, NAFTA), kvalita silnic a dálnic, dostupnost mezinárodních letišť a mnoho dalších.

2.5.1 Investiční pobídky

Investiční pobídky (IP) jsou důležitým nástrojem hospodářské politiky státu a obecně je chápeme jako dotace, granty, subvence, daňové prázdny a další stimuly poskytované vládou zahraničním či domácím investorům s cílem přimět je chovat se určitým způsobem. Viturka (2000b) uvádí, že IP jsou nabízeny především z těchto důvodů:

- jako nástroj překonání ekonomické deprese,
- jako nástroj zvýšení exportní výkonnosti,
- jako nástroj řešení regionálních problémů nezaměstnanosti,
- jako nástroj podporující využití komparativních výhod s následnými pozitivními dopady na rozpočtové příjmy,
- jako nástroj podporující transfer know-how a moderních technologií.

Investoři posuzují IP přívětivě, ale chápou je pouze jako pomůcku pro jejich investiční rozhodování. Rozhodujícím faktorem je dlouhodobý ziskový potenciál daného regionu nebo nízká hladina rizik snižující potenciální efektivnost investic.

Základními kritérii, která určují velikost podpory, jsou především počet nově vytvořených pracovních míst, míra nezaměstnanosti v regionu, technologická úroveň investičního projektu, stupeň využití místních dodavatelů a surovin, míra exportní orientace projektu, zvýšení příjmové úrovně místní ekonomiky, dlouhodobý růstový potenciál investující firmy a zvýšení produktivity práce a spoluúčast místní reprezentace na rozhodování.

2.5.2 Investiční pobídky v ČR

V roce 1998 došlo v ČR k zavedení IP jako způsob podpory českého průmyslu. Vztahuje se na zahraniční i domácí firmy a v ČR významně přispěly k transformaci ekonomiky. Pro jejich realizaci byla Ministerstvem průmyslu a obchodu zřízena agentura CzechInvest. IP jsou vymezeny v zákoně č. 72/2000 Sb. o investičních pobídkách a rozumí se jimi:

1. slevy na daních z příjmů,
2. převod technicky vybaveného území za zvýhodněnou cenu,
3. hmotná podpora vytváření nových pracovních míst,
4. hmotná podpora rekvalifikace zaměstnanců,
5. převod pozemků evidovaných v katastru nemovitostí jako zemědělské pozemky a převod ostatních druhů pozemků.⁴

Pro získání nároku na IP musí investor nejprve splňovat všeobecné a v některých případech i zvláštní podmínky. Podle zákona o investičních pobídkách všeobecnými podmínkami jsou:

1. prostředky jsou vynaloženy na pořízení nového výrobního závodu, nebo rozšíření či modernizace stávajícího výrobního závodu a jejichž účelem je zavedení nové výroby, rozšíření či modernizace stávající výroby,
2. prostředky jsou vynaloženy do zpracovatelského průmyslu oborů letectví, dopravních prostředků a zařízení, informačních technologií, elektroniky, telekomunikací, farmaceutiky, nebo do dalších oborů zpracovatelského průmyslu za podmínky, že pořizovací cena části výrobní linky činí nejméně 50 % celkové pořizovací ceny,
3. pořízení dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku ve formě strojního zařízení, jehož hodnota je nejméně 40 % celkové hodnoty pořízeného majetku,
4. výroba, činnosti, procesy, stavby nebo zařízení musí splňovat podmínky šetrnosti k životnímu prostředí,
5. pořízení dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku nejméně v hodnotě 350 mil. Kč za předpokladu, že nejméně částka 145 mil. Kč financována z vlastního kapitálu právnické osoby nebo vlastními prostředky fyzické osoby,

⁴ http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/zakony_10491.html

6. podmínky musí být splněny nejdéle do 3 let od vydání rozhodnutí o příslibu poskytnutí investičních pobídek; Ministerstvo průmyslu a obchodu může v odůvodněných případech lhůtu prodloužit nejdéle o 2 roky,
7. pořízení dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku je možné nejdříve ode dne předložení záměru získat investiční pobídky.

Podle studie konzultantské společnosti Deloitte⁵, která popisovala výnosy a náklady všech IP v ČR, čerpalo v letech 1998 až 2008 pobídky celkem 486 investorů. Z hlediska dopadů na pracovní trh bylo vytvořeno cca 308 tis. nových pracovních míst (z toho 73 % na úrovni dodavatelů a 27 % na úrovni investorů), což představuje 9 % všech pracovníků v ČR. Bezmála polovinu z příslibených pobídek získaly české a německé firmy.⁶ Z Tab. 2.2 vyplývá, že celkové fiskální příjmy státu byly přibližně 259,6 mld. Kč, přičemž náklady na pobídky tvořily jen 30 mld. Kč. Příjmy státu jsou tedy mnohonásobně vyšší než čerpané IP.

Tab. 2.2: Fiskální dopad investičních pobídek v ČR za období 1998 – 2008 (v tis. Kč)

Rok	Fiskální příjmy	Investiční pobídky	Příjem státu z IP
1998	1 793 006	16 630	1 776 376
1999	2 884 317	99 864	2 784 453
2000	5 213 101	400 634	4 812 467
2001	10 683 631	948 806	9 734 825
2002	16 662 239	2 363 728	14 298 512
2003	20 041 551	3 122 017	16 919 534
2004	23 258 152	5 084 665	18 173 487
2005	31 133 265	3 524 027	27 609 238
2006	41 650 797	4 418 130	37 232 667
2007	51 119 745	6 043 638	45 076 107
2008	55 147 712	4 046 685	51 101 027
Celkem	259 587 516	30 068 822	229 518 693

Zdroj: CzechInvest, Deloitte

⁵ britská společnost, která spolupracuje s desítky tisíc odborníků při poskytování konzultačních, auditorských, finančně poradenských a daňových služeb a služeb z oblasti řízení rizik vybraným klientům

⁶ <http://www.czechinvest.org/data/files/analiza-dopadu-pobidek-na-cr-2050-cz.pdf>

2.5.3 Postup udělení investičních pobídek v ČR

Postup schvalování a získávání IP zahrnuje mnoho procesů, které musí být splněny. Celý proces může trvat i několik měsíců až rok. Investoři, kteří chtějí získat IP, podávají své žádosti agentuře CzechInvest.

Kromě délky procesu mohou být jistou překážkou i kompetence při rozhodování o přidělení IP. Jednotlivé instituce rozhodují o problematice ve svém oboru. Zásadní rozhodnutí leží na Ministerstvu průmyslu a obchodu. Ministerstvo financí se zabývá žádostmi týkajícími se slev na dani. Ministerstvo práce a sociálních věcí schvaluje počty nových pracovních míst, rekvalifikace a školení zaměstnanců. Úřad pro ochranu hospodářské soutěže určuje velikost veřejné podpory a na závěr je nutné získat povolení od obce, na jejímž katastrálním území bude projekt realizován. Všechny tyto instituce jsou povinny vyjádřit svá rozhodnutí do 14 dnů od doručení žádosti. Zde tak dochází k časovým prodlevám. Štrach (2009) uvádí jako další překážku shromáždění všech potřebných dokumentů, mezi které patří:

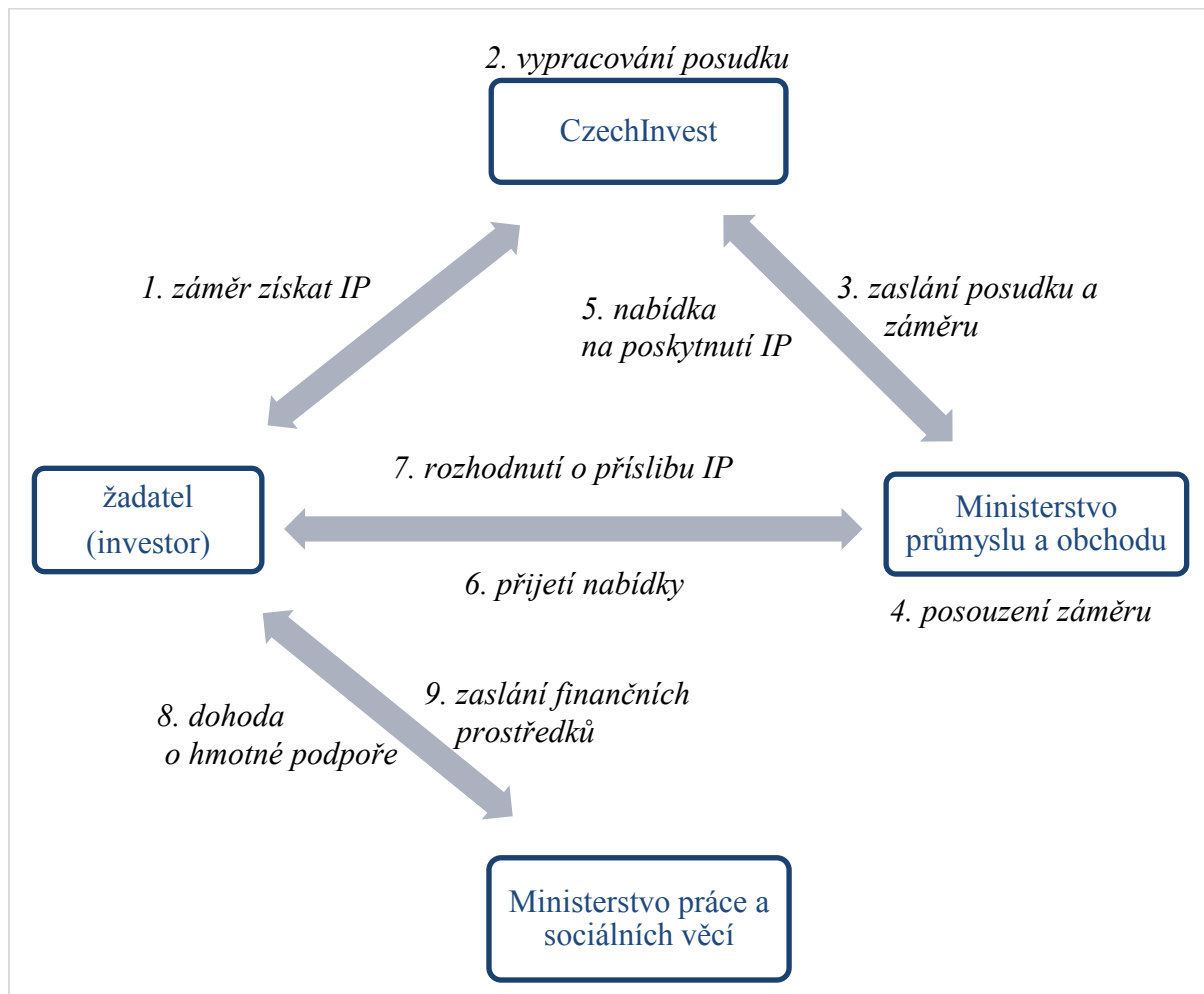
- *Dokumenty podepsané statutárním zástupcem žadatele.* Jde o tiskopisy pro uplatnění záměru získat IP. Nejvíce je potřeba vyplnit čestných prohlášení, která se týkají zejména nezačínání prací na investičním projektu před podáním záměru získat pobídky u agentury CzechInvest, statutu malého nebo středního podniku nebo nákupu strojního zařízení od spřízněných osob za tržní cenu.
- *Originály nebo úředně ověřené kopie dokumentů,* které se liší u fyzických a právnických osob. Od obou je třeba dodat výpis z obchodního rejstříku. Právnická osoba musí odevzdat i společenskou nebo zakladatelskou smlouvu a stanovy, pokud je společnost přijala. Fyzická osoba dodá doklad o oprávnění k podnikání.
- *Auditorsky ověřené finanční výkazy,* mezi které patří výroční zprávy nebo účetní závěrky a konsolidované účetní závěrky, pokud je žadatel povinen je sestavovat, a to za tři poslední po sobě jdoucí účetní období nebo za jedno či dvě účetní období, podniká-li právnická nebo fyzická osoba po dobu kratší než tři roky.
- *Ostatní přílohy neboli popis investičního záměru.* Jde například o historii podnikatele nebo popis technologických postupů, kdy se specifikuje finální produkt a dílčí fáze výroby. Pro společnosti zabývající se technologicky náročnou výrobou, jejíž postupy jsou často zdrojem jejich konkurenční výhody, může být tento požadavek těžko splnitelný. Tyto dokumenty se také zabývají vymezením hlavních konkurentů, důvodů realizace investice a jejího přínosu pro českou ekonomiku.

Postup schvalování a získávání IP (viz Obr. 2.1) je náročný proces, který lze stručně shrnout v následujících bodech:

1. Žadatel (investor) se nejprve obrátí na agenturu CzechInvest a předloží kompletně zpracovaný záměr získat IP se všemi náležitostmi.
2. Po přijetí záměru vypracuje CzechInvest posudek na předložený investiční projekt. Pokud žadatel splnil všeobecné a zvláštní podmínky, CzechInvest připojí k jeho posudku návrh na poskytnutí konkrétních pobídek včetně jejich výše a podmínek uplatnění. V opačném případě připojí k posudku návrh na odmítnutí předloženého záměru.
3. CzechInvest předá záměr spolu s posudkem Ministerstvu průmyslu a obchodu.
4. Ministerstvo průmyslu a obchodu posoudí záměr společně s Ministerstvem financí (v případě žádosti o slevu na dani z příjmů), Ministerstvem práce a sociálních věcí (v případě žádosti o hmotnou podporu vytváření nových pracovních míst nebo rekvalifikace), Ministerstvem životního prostředí (to dává vyjádření k tomu, zda je investiční projekt šetrný k životnímu prostředí), Úřadem pro ochranu hospodářské soutěže (Ministerstvo průmyslu a obchodu tento úřad musí požádat o udělení výjimky z obecného zákazu veřejné podpory a ve spolupráci také stanoví přípustnou míru veřejné podpory pro daný investiční projekt). K pobídkám, které jsou formou převodu technicky vybaveného území za zvýhodněnou cenu, se vyjadřuje i obec, v jejímž katastrálním území má být projekt realizován.
5. Po vyhodnocení jednotlivých resortů vydá Ministerstvo průmyslu a obchodu nabídku na poskytnutí IP, která specifikuje druhy a výše navrhovaných podpor včetně podmínek, za kterých lze IP čerpat. Rozhodnutí o poskytnutí nebo zamítnutí investičních pobídek zašle Ministerstvo průmyslu a obchodu prostřednictvím agentury CzechInvest žadateli.
6. Investor má půlroční lhůtu na vyjádření svého souhlasu s nabídkou na poskytnutí IP. Přestože žadatel předložil záměr získat IP, není povinen tuto nabídku přijmout.
7. Ministerstvo průmyslu a obchodu po přijetí nabídky žadatelem vydává Rozhodnutí o příslibu investičních pobídek. V rozhodnutí se uvede označení zájemce o investiční pobídky, druhy přiznaných IP a přípustná míra veřejné podpory stanovená rozhodnutím Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže.

8. Pokud se žadatel uchází o hmotnou podporu vytváření nových pracovních míst a rekvalifikace nebo školení zaměstnanců, podepisuje s Ministerstvem práce a sociálních věcí Dohodu o hmotné podpoře.
9. Po splnění zákonných podmínek čerpání IP zašle Ministerstvo práce a sociálních věcí finanční prostředky na účet žadatele.

Obr. 2.1: Grafické znázornění udělení investiční pobídky

Zdroj: vlastní zpracování na základě údajů Ministerstva průmyslu a obchodu a Ministerstva financí

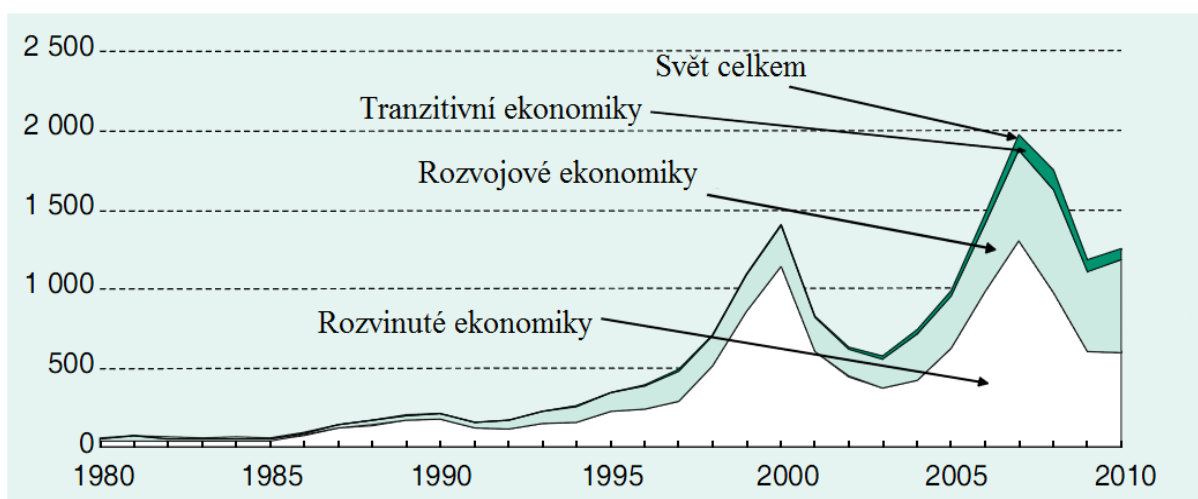
2.6 Přímé zahraniční investice ve světě

Zpomalení poválečného ekonomického růstu, rozpad systému regulace mezinárodního obchodu a ropná krize v první polovině 70. let urychlily globální ekonomickou integraci.

Zachování nebo zvýšení úrovně zisků firem v nově vzniklém prostředí vyžadovalo radikálně snížit náklady. Reakcí na nové podmínky bylo rozšiřování produkce na zahraniční trhy. Vyspělé země tedy začaly liberalizovat domácí trhy a aplikovat nástroje k přilákání zahraničního kapitálu.

K celosvětovému boomu PZI došlo v 70. a 80. letech minulého století a jeho stabilní růst trval až do roku 2000. Studená sprcha pro světovou ekonomiku přišla v následujícím roce 2001, kdy v důsledku prasknutí internetové bubliny a stagnace ekonomiky USA, EU a Japonska došlo k výraznému propadu. Od roku 2003 do roku 2007 začaly PZI enormně stoupat a dosáhly historické hranice 1,97 trilionu USD. Celosvětový příliv PZI v roce 2010 mírně vzrostl na 1,24 trilionu USD. Podle World Investment Report 2011 (UNCTAD)⁷ rozvinuté ekonomiky v roce 2010 tvořily 48 % celosvětového toku zahraničního kapitálu a zbylých 52 % bylo rozděleno mezi rozvojové a tranzitivní ekonomiky. Silný růst přílivu PZI směřoval převážně do východní a jihovýchodní Asie a Latinské Ameriky. Naopak pokles toků docházel v oblastech jižní Asie, Afriky, vnitrozemských rozvojových zemí a malých ostrovních rozvojových států. V Grafu 2.1 je zobrazen vývoj celkového přílivu PZI v letech 1980 až 2010. Z grafu lze vypožorovat trend zvyšování podílu rozvojových a transformujících ekonomik na celosvětovém toku zahraničních investic. UNCTAD odhaduje dosažení vrcholu z roku 2007 v roce 2013 za předpokladu, že nedojde k neočekávaným ekonomickým šokům.

Graf 2.1: Příliv PZI ve světě a vybraných ekonomikách v období 1980 – 2010 (v bil. USD)

Zdroj: UNCTAD (2011)

⁷ United Nations Conference on Trade and Development (Konference OSN o obchodu a rozvoji) je odborová organizace OSN, jejichž programy jsou zaměřeny na rozvoj obchodu, obchodní a celní politiku, surovinovou politiku a ekonomickou integraci rozvojových zemí

3 Přímé zahraniční investice v ČR

PZI jsou častým tématem diskuzí v oblastech mezinárodního financování. Mezi českými ekonomy a politiky panují odlišné názory v otázkách optimálního zapojení PZI. V praxi existují v zásadě dvě skupiny. Jedni argumentují, že čím více investic do našeho regionu, tím lépe. Druzí namítají a varují zejména před transfery zisků do zahraničí a možnou ztrátou ekonomické a politické nezávislosti. Měl by stát příliv PZI regionálně či odvětvově usměrňovat nebo podporovat výhodnějšími daňovými podmínkami? Ani na tuto otázku není jednotná odpověď.

Vysoký příliv PZI je znakem restrukturalizace firem, makroekonomické stability a prosperity země. Důvody pro lokalizaci PZI do jednotlivých zemí jsou různé a časově proměnlivé. Podle Českého statistického úřadu (ČSÚ) v případě ČR jsou hlavními důvody k přílivu PZI relativně levná pracovní síla, stabilní ekonomické a politické prostředí, geografická poloha, možnost proniknout na český a evropský trh a IP.

3.1 Politika přímých zahraničních investic v zemích střední a východní Evropy

Československo a ostatní země, které byly pod vlivem Sovětského svazu, od počátku 90. let prošly trnitou cestou transformace. V každé transformační ekonomice je důležitá privatizace, během které může být politika PZI analyzována ve třech fázích, které jsou s transformačním procesem spojeny.

První fáze se vztahuje k transformačním procesům jako je liberalizace, stabilizace, strukturální reformy, otevření ekonomiky pro příliv PZI a vytvoření nového právního rámce a instituce, které budou PZI regulovat. Transformující se země praktikovaly během této fáze víceméně stejnou politiku, ačkoliv otevření jednotlivých ekonomik se uskutečnilo různou rychlostí a s rozdílnými výsledky, které pramenily z výhod a nevýhod spojených s geografíí, zásobami přírodních zdrojů, lidského kapitálu a mírou přizpůsobivosti k tržní ekonomice.

Druhá fáze představuje procesy privatizace v zemích SVE, kde existovaly odlišné politickoekonomické pohledy na spojení firemní výkonnosti a národní suverenity. PZI v tomto období inklinují k otázce, zda do převodu veřejného majetku do soukromého vlastnictví budou zahrnuti i zahraniční investoři. Druhá fáze se tedy netýká pouze otevření se vnějším kapitálovým tokům, ale i složitým rozhodováním, jak naložit s aktivy zděděnými po předchozím ekonomickém systému.

Třetí fáze je spojena se soutěží o příliv PZI. Oproti předešlé fázi se vyznačuje regionální válkou o největší objem zahraničních investic, která měla za cíl přitáhnout více PZI než sousední země (Mallaya, 2005).

V první polovině 90. let se postupně všechny nové transformující se země vydaly cestou přímých prodejů zahraničním investorům. Zavádění IP s cílem podpořit investiční aktivitu a urychlit restrukturalizaci následně odstartovalo příliv investic na zelené louce. Z Tab. 3.1 vyplývá, že ze států SVE se Maďarsko na počátku 90. let stalo největším příjemcem PZI. V ostatních zemích příliv zahraničního kapitálu kulminoval až po roce 1997.

Tab. 3.1: Příliv PZI do zemí střední a východní Evropy do roku 2000 (v mil. USD)

Země	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
ČR	563	749	2 526	1 276	1 275	3 591	6 234	4 943
Slovensko	107	236	194	199	84	374	701	2 058
Maďarsko	2 328	1 097	4 410	2 279	1 741	1 555	1 720	1 090
Polsko	580	542	1 134	2 741	3 041	4 966	6 348	8 171
Estonsko	156	212	199	111	130	574	222	324
Lotyšsko	50	279	245	379	515	303	331	400
Litva	30	31	72	152	328	921	478	375
Slovinsko	111	131	183	188	340	250	144	110

Zdroj: EBRD⁸

3.2 Vývoj přímých zahraničních investic v ČR⁹

Komunistický režim, který trval od roku 1948 do konce roku 1989, znemožňoval přístup západních investic a celosvětový trend v přílivu zahraničního kapitálu se u nás do té doby výrazně neprojevil. Po odtržení od Sovětského svazu se tehdejší Československo začalo transformovat z centrálně plánované ekonomiky na tržní hospodářství a postupující globalizace přinášela nové směry pro hospodářskou politiku. V 90. letech byla pozornost věnována stabilizaci a odstátnění. Postupně se přecházelo od systémové změny k dotahování životní úrovně vyspělých zemí. Pro hledání zdrojů dlouhodobě udržitelného tempa

⁸ European Bank for Reconstruction and Development (Evropská banka pro obnovu a rozvoj) pomáhá zemím střední a východní Evropy při budování tržního hospodářství a demokratického prostředí

⁹ data v této kapitole byla čerpána ze statistik přímých zahraničních investic ČNB, jsou dostupná z: http://www.cnb.cz/cs/statistika/platebni_bilance_stat/pzi/index.html

ekonomického růstu se zahraniční investice staly důležitým prvkem. Zlom v přílivu PZI nastal po roce 1997, kdy byl zaveden systém investičních pobídek a zároveň se privatizoval bankovní sektor. V oblastech obchodu a investic se tak ČR zařadila mezi nejotevřenější země (Srholec, 2004).

Značná nerovnoměrnost přílivu zahraničního kapitálu do ČR během transformace byla ovlivněna různými faktory, z nichž nejvýznamnější byla postupující privatizace a vstup objemově významných investic. V roce 1990 nedosáhl příliv PZI podstatnějšího rozsahu, ale už v následujícím roce 1991 byla realizována jedna z největších investice na českém území německým koncernem Volkswagen do automobilky Škoda v Mladé Boleslavi.

Počátkem roku 1992 se v důsledku zahájení privatizačního procesu výrazně zrychlilo tempo přílivu PZI. Velkou část investic představoval vstup firmy Philip Morris do tabákového průmyslu. V roce 1993 se tok zahraničních investic zpomalil vlivem očekávání rozpadu Československa, ale už v roce 1994 vykázaly PZI do ČR známky určitého oživení. Příliv zahraničního kapitálu v roce 1995 dosáhl největšího ročního objemu od roku 1990. Ve srovnání s rokem 1994 dochází téměř k trojnásobnému navýšení. Nejpodstatněji objem přílivu PZI ovlivnila investice švýcarsko-nizozemské společnosti Telsource do SPT Telecom. Charakteristické pro rok 1995 je značné množství menších kapitálových vkladů rozptýlených téměř do všech regionů a výrazný vzestup v získávání majetkových podílů v českých společnostech prostřednictvím nákupu akcií na burze.

V roce 1996 se udržoval objem zakládání nových podniků a docházelo také k navyšování zahraničního kapitálu vloženého do stávajících podniků. Příznivé výsledky byly ovlivněny zejména kapitálově významnými investicemi, a to především vstupem firem Agip, Shell a Conoco do českých rafinerií a investicí nizozemské společnosti C Mobil do Českých radiokomunikací. Celkový příliv přímých zahraničních investic činil v tomto roce 38,8 mld. Kč.

Za rok 1997 činily PZI směřující do ČR 41,3 mld. Kč, což převyšuje výsledky za rok 1996 o 2,5 mld. Kč. Pokračoval postupný tok objemově nižších investic do české ekonomiky. Cizí investoři začínali dávat přednost výstavbě podniků na zelené louce před účastí v již existujících podnicích, což jim umožňovalo daleko méně problémovou realizaci jejich cílů, zejména pokud šlo o modernost vybavení a možnost účinnějších způsobů řízení podniku.

PZI za rok 1998 dosáhly poprvé v historii částky přes 100 mld. Kč. Oproti roku 1997 tak došlo k nárůstu o 78,7 mld. Kč. Toto podstatné zvýšení přílivu zahraničních investic bylo zapříčiněno několika významnými investicemi a navyšováním základního kapitálu zahraničním investorem u dříve realizovaných investičních akcí. Mezi nejdůležitější investice

roku 1998 patřily navýšení zahraničního podílu v SPT Telecom, odkoupení státního podílu v Investiční a poštovní bance (IPB) londýnskou pobočkou japonského bankovního domu Nomura. V odvětví obchodu byly objemově největší investice do sítí prodejen Julius Meinl, Makro ČR, Delvita, Tesco Stores a investice německé firmy Garant-Schuh do společnosti Garant-Moda.

V roce 1999 byl příliv PZI ve výši 119,9 mld. Kč, což představuje dosavadní vrchol v přílivu investic od vzniku ČR a jde o více než dvojnásobný nárůst oproti předcházejícímu roku. Tento výsledek byl vyvolán souběhem několika faktorů: privatizace státního majetku, expanze zahraničních obchodních řetězců a navyšování základního kapitálu v podnicích s již existující zahraniční účastí. Na přílivu PZI se v tomto roce nejvýrazněji projevil prodej státního podílu v Československé obchodní bance (ČSOB), jejímž majoritním vlastníkem se stala belgická banka KBC.

Vysoké tempo přílivu PZI pokračovalo i v roce 2000. Stabilní makroekonomický vývoj, pokračující privatizační proces a snaha vlády o vytvoření příznivého investičního prostředí prostřednictvím nového zákona o investičních pobídkách, který vstoupil v platnost v květnu tohoto roku, přilákaly další zahraniční investory. Struktura PZI však doznávala postupně určitých změn a začal růst význam investic určených pro výstavbu závodů na zelené louce, čemuž napomáhala zejména podpora rozvoje průmyslových zón ze strany státu. Z hlediska meziročního srovnání došlo k cca 12% poklesu přílivu PZI na hodnotu 192,4 mld. Kč, což bylo ovšem spojeno s časovým posunem realizace některých rozpracovaných investičních akcí v průmyslovém odvětví. Významný podíl na objemu přílivu zahraničního kapitálu měl vstup rakouské Erste Bank do České spořitelny a investice na zelené louce společností Matsushita Television.

Silný příliv kapitálu formou přímých investic ze zahraničí pokračoval i v roce 2001, kdy PZI dosáhly 214,6 mld. Kč. Objem investic byl nadále vysoký v důsledku pokračujícího prodeje státního majetku do rukou zahraničních investorů. Příjmy z prodejů státních účastí se podílely na celkovém přílivu cca 26 %, tj. 56,5 mld. Kč. K největším investičním akcím v tomto roce patřil prodej akcií Komerční banky francouzské Sociétés Générale, prodej Radiomobily, investice firmy Philips Display Components ČR v Hranicích na Moravě, prodej Vodovodů a kanalizací Praha a vstup zahraničního investora do Chemických závodů Sokolov.

Celkový objem PZI v roce 2002 se meziročně zvýšil o 63,1 mld. Kč na částku 277,7 mld. Kč. Meziroční zvýšení o 29,4 % bylo způsobeno zejména čtrnáctou největší M&A

roku 2002, kdy byla prodána plynárenská společnost Transgas německé firmě RWE.¹⁰ V roce 2003 příliv kapitálu do ČR meziročně poklesl o 78,6 %, což bylo ovlivněno především vysokou srovnávací základnou předchozího roku. Vývoj přílivu investic byl ovlivněn především zpětným odkupem akcií Eurotelu od zahraničního investora, prodejem akcií Českého Telecomu z rukou zahraničního investora a nedostatkem objemově výraznějších investičních akcí, jaké byly v předchozích letech spojeny s procesem privatizace nebo vstupem strategického partnera.

ČR patřila v roce 2004 k zemím, kde se oproti předchozímu roku zvýšil jak počet nových projektů, tak i souhrnná částka, kterou zde zahraniční firmy investovaly. Kromě toho byly zahájeny nové projekty v oblasti strategických služeb a technologických center, které byly spojeny s poptávkou po vysoce kvalifikovaných pracovnících. Spolu se vstupem ČR do EU nabyla účinnosti novela zákona o investičních pobídkách č. 19/2004 Sb., která obsahovala změny spojené s přenosem kompetencí z Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže na Evropskou komisi a snížením minimální investice z 350 mil. Kč na 200 mil. Kč, čímž se IP staly přístupnější větší skupině investorů. Celkový objem zahraničních investic dosáhl v tomto roce 127,8 mld. Kč.

Objem toků přímých investic se v roce 2005 meziročně zdvojnásobil. CzechInvest v tomto roce zprostředkoval doposud nejvyšší počet projektů ve své historii, což se odrazilo v přílivu investic ve výši 279 mld. Kč a ČR se zařadila mezi 20 největších příjemců PZI na světě. Významnými investičními akcemi byly prodeje společností Český Telecom, Unipetrol a Vítkovice Steel.

V roce 2006 objem přílivu PZI meziročně poklesl na hodnotu 123,4 mld. Kč. Důvodem byl výrazný pokles privatizačních příjmů a objemově výrazných investic. Zahraniční kapitál byl tvořen především navyšováním majetkových účastí stávajících podniků se zahraniční účastí a vznikem nových společností formou akvizice a investicemi na zelené louce.

Příliv zahraničního kapitálu se v roce 2007 meziročně zvýšil a dosáhl 211,9 mld. Kč. K tomu přispěl zejména růst reinvestovaných zisků, které tvořily 66,3 % z celkového objemu PZI. Oproti roku 2006 se snížily investice do oblasti moderních technologií a servisních center a převažovaly projekty na rozšíření výrobních kapacit. Kumulovaný stav PZI v tomto roce přesáhl 2 biliony Kč. Prudký pokles světové ekonomiky a zpomalení tempa růstu HDP v roce 2008 zapříčinilo útlum v přílivu zahraničních investic na hodnotu 110,1 mld. Kč.

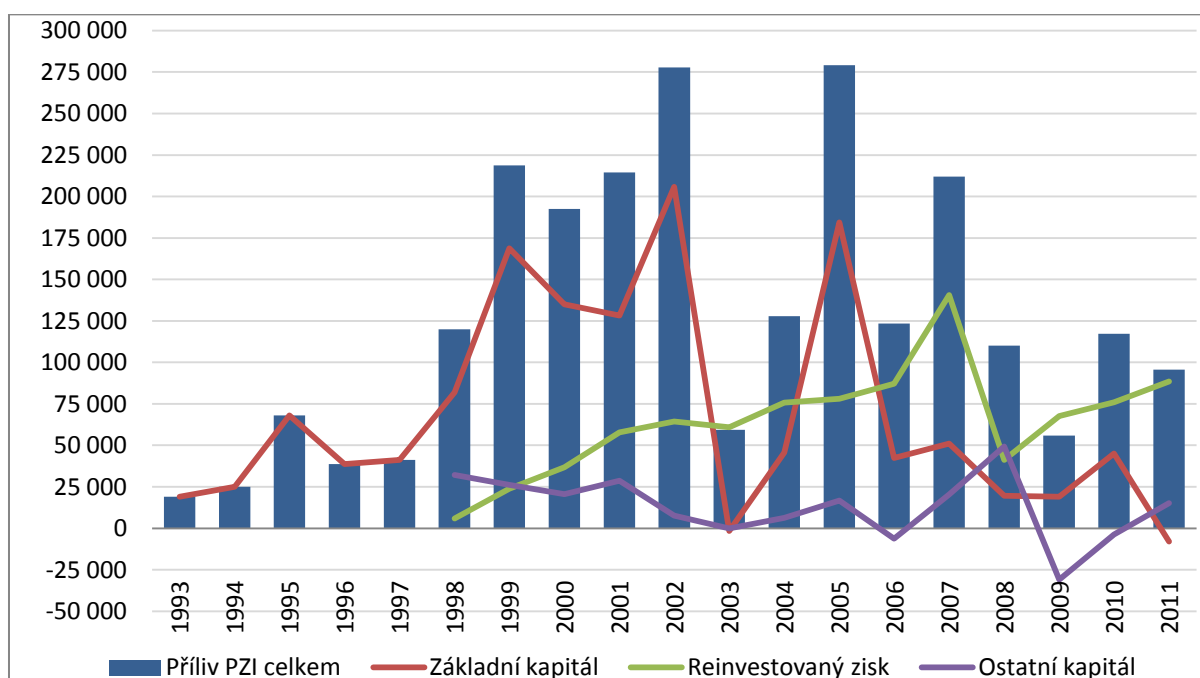
¹⁰ http://www.unctad.org/en/docs/wir2003_en.pdf

V tomto roce se neuskutečnily žádné prodeje státních majetkových účastí a hlavní podíl na přílivu investic měly investice zaměřené na výzkum i vývoj a do strategických služeb, jež jsou finančně méně náročné než výrobní projekty.

Pokles přílivu PZI pokračoval i v roce 2009 a meziročně poklesl o 50,7 % na částku 55,8 mld. Kč. Hlavní podíl na přílivu investic měly stejně jako v předchozím roce investice zaměřené na výzkum a vývoj. V roce 2010 se objem toků přímých investic plynoucích do ČR zdvojnásobil a dosáhl 117,3 mld. Kč. Na objemu zahraničních investic se nepodílely žádné prodeje státních majetkových účastí. V roce 2011 došlo z hlediska meziročního srovnání k poklesu přílivu PZI na hodnotu 95,6 mld. Kč. Na celkovém objemu se 92,5 % podílel reinvestovaný zisk.

V Grafu 3.1 a příloze 1 je zachycen vývoj přílivu PZI do ČR v období 1993 až 2011. Od roku 1993 do roku 2002 byly PZI tvořeny především vklady do základního kapitálu, ale v posledních letech rostl význam ostatních položek (tj. reinvestovaný zisk a ostatní kapitál), které ovšem byly zahrnuty do přílivu PZI až od roku 1998. Předstížení objemu investic do základního kapitálu reinvestovaným ziskem je charakteristickým znakem pro dokončování privatizace, se kterou je spojen pokles přílivu investic do základního kapitálu a dezinvesticemi vyplývající ze zániku ztrátových podniků. Jak je patrné z grafu, objem přílivu zahraničních investic do české ekonomiky byl značně nerovnoměrný.

Graf 3.1: Vývoj celkových toků PZI do ČR v období 1993 – 2011 (v mil. Kč)

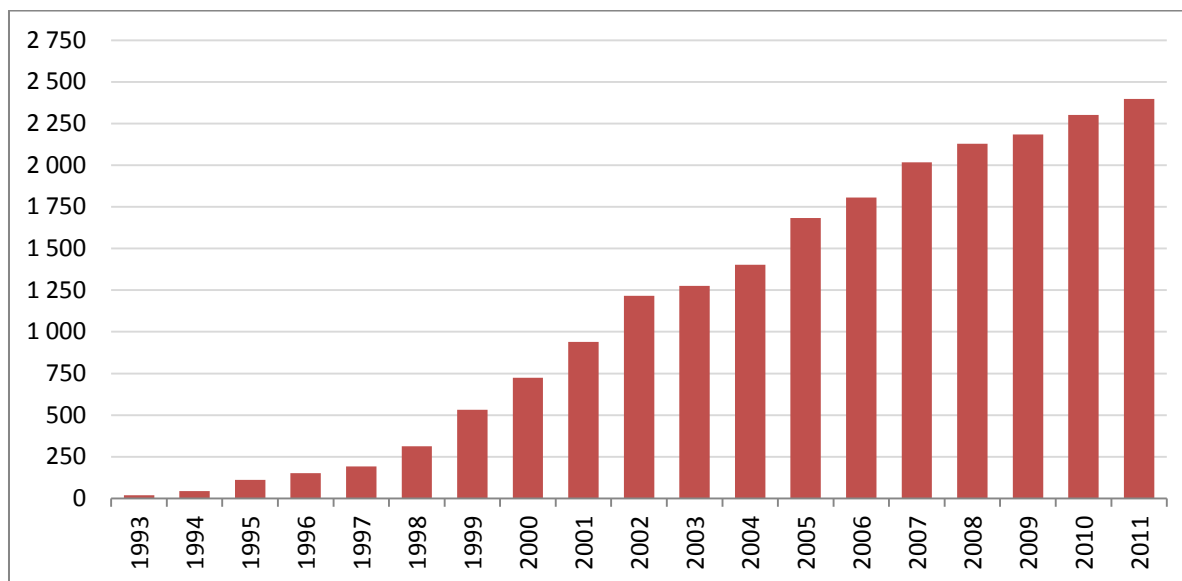

poznámka: záporná položka znamená ztrátu či dezinvestici

Zdroj: vlastní zpracování z dat ČNB

Z Grafu 3.2 je zřejmé, že za celé sledované období docházelo ke stabilnímu nárůstu zahraničního kapitálu formou přímých investic. V české ekonomice se v letech 1999 až 2002 zvyšoval příliv PZI každoročně zhruba v průměru o 23 mld. Kč při průměrném ročním přílivu 225,9 mld. Kč. V důsledku takto vysokých úrovní zahraničního kapitálu ČR zaznamenala světový primát v objemu přijatých investic na obyvatele.¹¹

Graf 3.2: Kumulovaný příliv PZI do ČR v letech 1993 – 2011 (v mld. Kč)

Zdroj: vlastní zpracování z dat ČNB

3.2.1 Teritoriální členění přílivu přímých zahraničních investic

Od 90. let rostlo zastoupení podniků pod zahraniční kontrolou v ČR a z hlediska růstu reálné hrubé přidané hodnoty vykazovaly výrazně vyšší růst ve srovnání s domácími podniky. Jejich vyšší výkonnost se tak stala důležitým tahounem českého hospodářství.

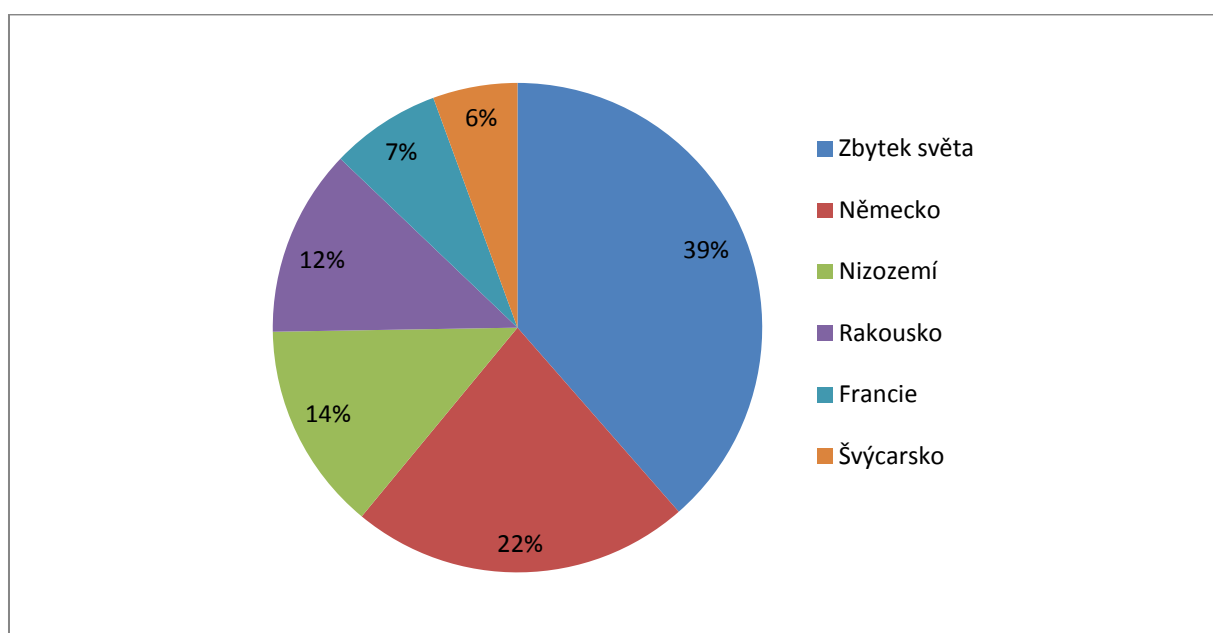
Největší podíl na přílivu PZI do ČR má náš tradiční zahraniční obchodní partner Německo, který se od počátku roku 1993 podílel na celkových zahraničních tocích v hodnotě 544 mld. Kč (viz Graf 3.3 a příloha 2). CzechInvest uvádí, že v současné době kromě tradičních sektorů, jako jsou automobilový, strojírenský, chemický a elektrotechnický, německé firmy investují do inovací a odvětví mikroelektroniky a přesného strojírenství. Na druhém místě jsou investoři z Nizozemí (334 mld. Kč), u kterých nelze říci, že všechny investice jsou nizozemského původu. Nizozemí je specifické svým přívětivým daňovým

¹¹ <http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/ckta033104.doc>

prostředím, čehož využívají zahraniční firmy, které si zde vytvoří své sídlo a z tohoto státu investují do dalších zemí. Mezi největší investory se dále řadí Rakousko (301 mld. Kč) a Francie (177 mld. Kč), které investovaly především během privatizace do bankovního sektoru. Na pátém místě jsou pak investoři ze Švýcarska (136 mld. Kč).

Podíl zemí západní Evropy od roku 1993 dosáhl 70 % celkového objemu přílivu PZI. Z USA, Kanady a Japonska pochází pouze 6 % zahraničního kapitálu, protože tyto země jsou typické pro své investice prostřednictvím dceřiných společností umístěných např. v Nizozemí. Ostatní země se podílely na přílivu PZI ve výši 24 %.

Graf 3.3: Příliv PZI z vybraných zemí v období 1993 – 2011

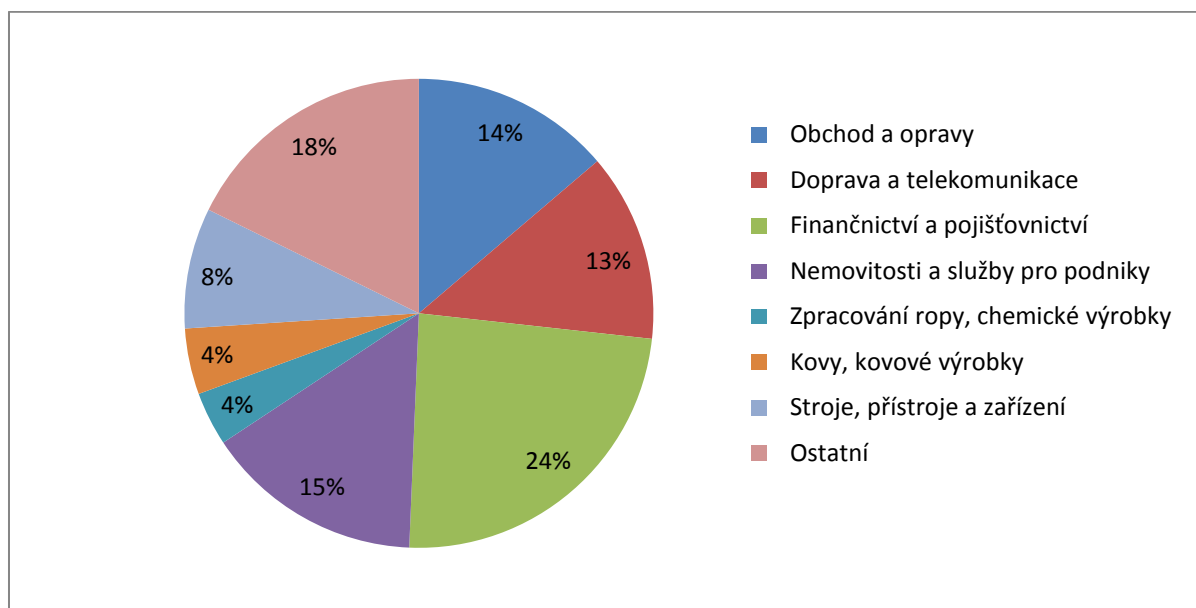
Zdroj: vlastní zpracování z dat ČNB

3.2.2 Sektorové členění přílivu přímých zahraničních investic

Na počátku 90. let byla většina PZI tvořena investicemi do nákupů státních podílů velkých společností, které směřovaly do zavedených výroby a do rozšiřování montážních fází vývozně zaměřených odvětví, převážně zpracovatelského průmyslu. Ale rok od roku docházelo k postupné změně struktury přílivu zahraničního kapitálu, kde se zvyšoval podíl služeb na celkovém objemu PZI a od roku 1998 začaly služby nad zpracovatelským průmyslem převažovat. V roce 2010 směřovalo do sektoru služeb už téměř 96 % z celkového objemu zahraničního kapitálu.

Podle údajů ČNB (viz Graf 3.4 a příloha 3) směřovalo od roku 1993 nejvíce PZI, díky rozsáhlé privatizaci českých bank, do sektoru finančnictví a pojišťovnictví (566 mld. Kč). Na druhém místě jsou pak investice do nemovitostí a služeb pro podniky (356 mld. Kč). V rámci zpracovatelského průmyslu se nejvíce prosadila výroba strojů, přístrojů a zařízení (197 mld. Kč) a kovů a kovových výrobků (108 mld. Kč).

Graf 3.4: Příliv PZI do jednotlivých odvětví v období 1993 – 2011

Zdroj: vlastní zpracování z dat ČNB

Srholec (2004) uvádí, že již v roce 1999 v některých odvětvích dominovaly firmy pod zahraniční kontrolou. Dnes se firmy kontrolované zahraničním kapitálem podílejí na celkové hodnotě výroby a služeb více než 40 %, tvoří zhruba 30 % všech vyplácených mezd a platů a připadá na ně 60 % čistého zisku. Zahraniční kapitál téměř stoprocentně ovládá domácí bankovníctví, kde drží 97 % celkových bankovních aktiv v ČR. Klientské vklady jsou pod zahraniční kontrolou z 99 %. Z nefinančního odvětví je cizí kapitál zastoupen nejsilněji v automobilovém průmyslu, který kontroluje z 90 %.¹²

3.3 CzechInvest

Celým názvem Agentura pro podporu podnikání a investic CzechInvest je česká vládní agentura založená v roce 1992 s cílem podpory zahraničních investic v ČR. Je příspěvkovou

¹² http://www.czso.cz/csu/tz.nsf/i/vliv_zahranicnich_firem_v_ceske_republice20120119

organizací, která je podřízena Ministerstvu práce a obchodu. CzechInvest poskytuje domácím i zahraničním investorům rozsáhlou podporu jejich investičním projektům. Na poli IP je jediným subjektem v ČR, u kterého lze registrovat žádosti o pobídky. CzechInvest dále propaguje v zahraničí ČR jako zemi vhodnou k umístění investic. Součástí jeho marketingového mixu jsou:

- propagace ČR v zahraničí – inzeráty v tisku, výroční zprávy, sektorové případové studie, veletrhy nemovitostí, semináře, konference,
- podpůrné služby – poradenství při žádostech o IP, vyhledávání rozvojových ploch pro investory, poskytování informací o vhodných dodavatelích,
- public relations – programy cílené na dlouhodobé budování image regionu
- přímý marketing – nástroj pro stimulaci poptávky, uplatňovaný zahraničním zastoupením v Chicagu, Londýně, Düsseldorfu, Paříži a Yokohamě.

CzechInvest podporuje také domácí firmy v jejich zapojení do dodavatelských řetězců nadnárodních společností. Pro zajištění větší dostupnosti agentura zprovoznila v roce 2004 třináct regionálních kanceláří umístěných v krajských městech. Pomáhají investorům, kteří hodlají realizovat svou investici v dané oblasti. CzechInvest poskytuje následující služby:

- poskytování informací o možnostech podpory pro malé a střední podnikatele,
- zavedení dotačních programů financovaných EU a ČR,
- poradenství k investičním projektům,
- správa databáze podnikatelských nemovitostí,
- podpora začlenění českých dodavatelských firem,
- správa databáze českých dodavatelských firem,
- pomoc při realizaci investičních projektů,
- zprostředkování investičních podpor,
- AfterCare – služby pro zahraniční investory, kteří již působí v ČR, podpora při reinvesticích.¹³

CzechInvest prostřednictvím svých služeb a programů přispívá k rozvoji celkového podnikatelského prostředí a přílivu PZI do ČR. Během své existence se podílel na téměř 1 800 investičních projektech v celkové hodnotě 715 mld. Kč, jehož výsledkem byl vznik cca

¹³ <http://www.czechinvest.org/o-czechinvestu>

228 tis. pracovních míst.¹⁴ V Tab. 3.2 jsou uvedeny největší investiční projekty, na kterých se podílela agentura CzechInvest. Podstatná část přílivu PZI mířila do výroby dopravních prostředků. Za zmínku stojí investice ve výši 30 mld. Kč, kterou uskutečnila jihokorejská společnost Hyundai Motor Company v roce 2006 a významnou měrou podpořila regionální rozvoj na Frýdeckomístecku.

Tab. 3.2: 10 největších investic zprostředkovaných agenturou CzechInvest

Investor	Sektor	Země původu	Investice (v mil. Kč)	Pracovní místa	Datum
Hyundai Motor Company	výroba dopravních prostředků	Jižní Korea	30 000	3 000	2006
Toyota/PSA	výroba dopravních prostředků	Japonsko / Francie	29 788	3 000	2002
Volkswagen	výroba dopravních prostředků	Německo	18 996	600	1998
Nemak	výroba dopravních prostředků	Mexiko	11 361	1 361	2000
Denso	výroba dopravních prostředků	Japonsko	9 575	936	2001
Robert Bosch	výroba dopravních prostředků	Německo	8 507	1 485	2000
Matsushita Electric Industrial Co.	elektronický a elektrotechnický	Japonsko	8 425	1 182	2000
Mondi Packaging Paper Štětí a.s.	ostatní	Nizozemí	8 397	128	2007
Chemopetrol	chemický a farmaceutický	ČR	7 853	40	2000
L.G. Philips Displays Holding	elektronický a elektrotechnický	Nizozemí	7 220	3 250	2000

Poznámka: Tabulka obsahuje údaje o investorech, kteří souhlasili se zveřejněním podrobností o svém projektu, nebo získali investiční pobídky

Zdroj: vlastní zpracování z dat CzechInvestu

¹⁴ <http://www.czechinvest.org/podpora-investic>

4 Působení přímých zahraničních investic v platební bilanci

Vyrovnanost platební bilance je nejsledovanější cíl vnější hospodářské politiky, jejíž vývoj zaznamenává ČNB od vzniku samostatné ČR. Platební bilance odráží relace mezi domácí ekonomikou a zahraničím, které jsou v době liberalizovaných ekonomik natolik významné, že ovlivňují další klíčové makroekonomické agregáty jako je HDP, nezaměstnanost, míru inflace, úrokovou míru a v neposlední řadě také devizový kurz. Rostoucí příliv PZI do hostitelských zemí ovlivňuje stále více jednotlivé kategorie platební bilance a tím tak PZI získávají podstatný vliv na jejím celkovém vývoji.

4.1 Platební bilance

Platební bilanci chápeme jako systematický účetní výkaz, který sumarizuje veškeré peněžní i nepeněžní operace, které se odehrávají mezi rezidenty domácí země a rezidenty ostatních zemí za určité období (zpravidla 1 rok). Tyto ekonomické operace jsou spojeny s toky zboží, služeb, kapitálu a peněz mezi domácí ekonomikou a zahraničím a ve většině případů vyvolávají příliv nebo odliv deviz. Proto je také v konečném důsledku platební bilance spojována s devizovým trhem.

Tento účetní výkaz je sestaven na principu podvojného účetnictví a rozlišujeme kreditní položky, které znamenají příliv aktiv do domácí ekonomiky a debetní položky, které znamenají odliv aktiv do zahraničí. Obecně lze říci, že kreditní položky jsou takové transakce, které vznikají při prodeji reálných nebo finančních aktiv nebo služeb nerezidentům. K významným kreditním položkám v platební bilanci v ČR patří vývoz dopravních prostředků, především automobilů, vývoz zařízení pro elektrárny, ale i výnos z přepravy zemního plynu, příjmy z cestovního ruchu a půjčky, které si české podniky berou v zahraničí. Mezi typické debetní položky české platební bilance patří např. dovoz ropy, zemního plynu, letecké techniky, ale i pobyt českých turistů v zahraničí nebo splátky dříve přijatých vládních úvěrů. Mezi debetní operace patří i splácení podílů v mezinárodních organizacích IDA¹⁵ a EBRD. Systém podvojného účetnictví zajišťuje, že součet všech kreditních položek se rovná součtu všech debetních položek. Z účetního hlediska proto musí být platební bilance vždy vyrovnaná.

¹⁵ International Development Association (Mezinárodní asociace pro rozvoj) poskytuje nejchudším zemím bezúročné půjčky s dobou splatnosti 35 až 40 let a desetiletou lhůtou na zahájení splácení

Platební bilance se člení vertikálně na položky kreditní a debetní a horizontálně se pak člení do několika dílčích účtů, kterými jsou běžný účet, kapitálový účet, finanční účet, saldo chyb a opomenutí, kurzové rozdíly a změna devizových rezerv (bližší Tab. 4.1).

Tab. 4.1: Struktura platební bilance¹⁶

	Kreditní položky (+)	Debetní položky (-)
A. Běžný účet		
1. Obchodní bilance	Export zboží	Import zboží
2. Bilance služeb	Příjmy ze služeb	Výdaje na služby
3. Bilance výnosů	Důchody - výnosy	Důchody - náklady
4. Běžné převody	Transfery - příjmy	Transfery - výdaje
B. Kapitálový účet		
	Příjmy	Výdaje
C. Finanční účet		
5. Přímé investice	V tuzemsku	V zahraničí
6. Portfoliové investice	V tuzemsku	V zahraničí
7: Finanční deriváty	Aktiva	Pasiva
8. Ostatní investice	Úvěry poskytnuté	Úvěry přijaté
D. Saldo chyb a opomenutí, kurzové rozdíly		
	+	-
E. Změna devizových rezerv		
9. Změna devizových rezerv	Nárůst	Pokles
	\sum kreditních položek	= \sum debetních položek

Zdroj: ČNB

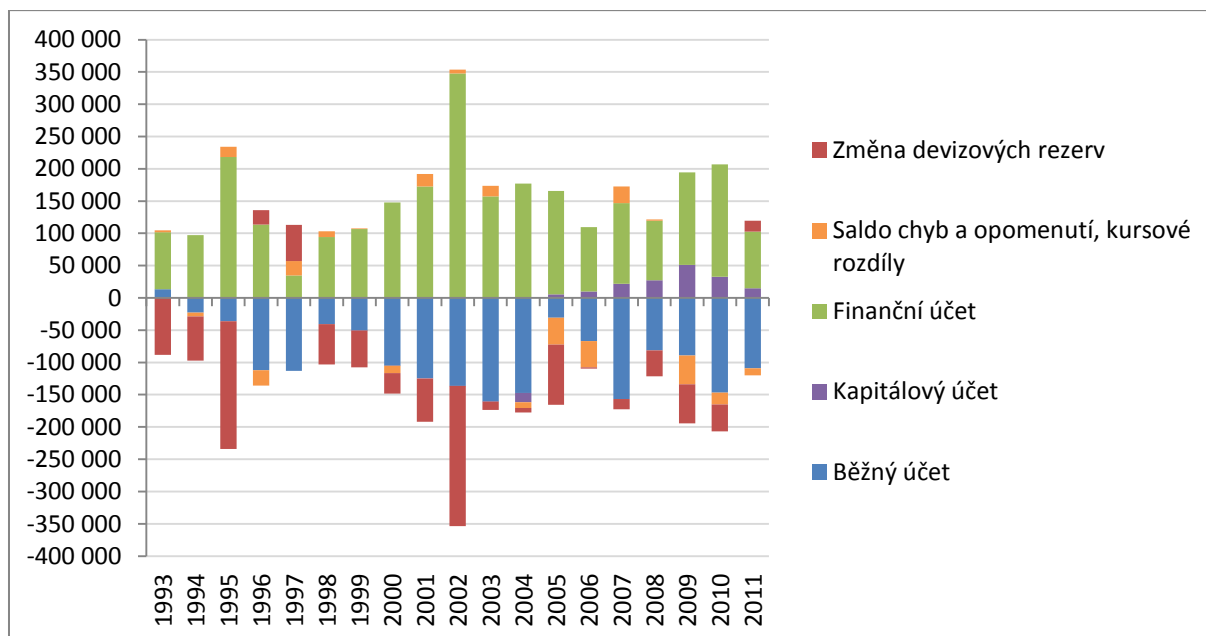
Součet sald běžného, kapitálového, finančního účtu, chyb a opomenutí a kurzových rozdílů ($A+B+C+D$) dává kumulativní saldo, které bývá často považováno za saldo platební bilance neboli platební bilance bez devizových rezerv. Přesnější termín je však *oficiální vyrovnávací bilance* a měří změnu oficiálních devizových rezerv, které se používají k vyrovnání součtu všech předchozích účtů. Velikost oficiální vyrovnávací bilance se rovná velikosti bilance na účtu oficiálních měnových rezerv, a proto jsou znaménka oficiální vyrovnávací bilance vždy oproti bilanci devizových rezerv opačná. Oficiální vyrovnávací bilance je tedy v deficitu, když devizové rezervy klesají a v přebytku, když devizové rezervy rostou.

Vývoj české platební bilance je shrnut v Grafu 4.1. Z grafu je patrné, že nejobjemnější položku tvořil finanční účet, jehož saldo končilo každým rokem aktivním zůstatkem. Tento přebytek kompenzoval deficit běžného účtu, který zpravidla končil každoročně deficitem.

¹⁶ struktura platební bilance v ČR vychází z 5. vydání „Příručky k sestavení platební bilance“ podle MMF (1993)

Kapitálový účet vykazoval v posledních letech sice mírný přebytek, nicméně šlo o zanedbatelnou položku.

Graf 4.1: Vývoj platební bilance ČR (v mil. Kč)

Zdroj: vlastní zpracování z dat ČNB

4.1.1 Běžný účet

Běžný účet platební bilance zahrnuje pohyb zboží a služeb, výnosy (náklady) spojené s mezinárodním pohybem kapitálu a pracovních sil a jednostranné běžné převody (tj. nekapitálové transfery). Saldo běžného účtu je jedním z hlavních indikátorů v oblasti vnější nerovnováhy a jeho procentuální podíl k HDP je pozorně sledovaný makroekonomický ukazatel. Nejdůležitější položkou běžného účtu platební bilance je *obchodní bilance*. Saldem obchodní bilance je rozdíl mezi hodnotou zboží vyvezeného a zboží dovezeného. Je-li saldo kladné, je export větší než import a naopak.

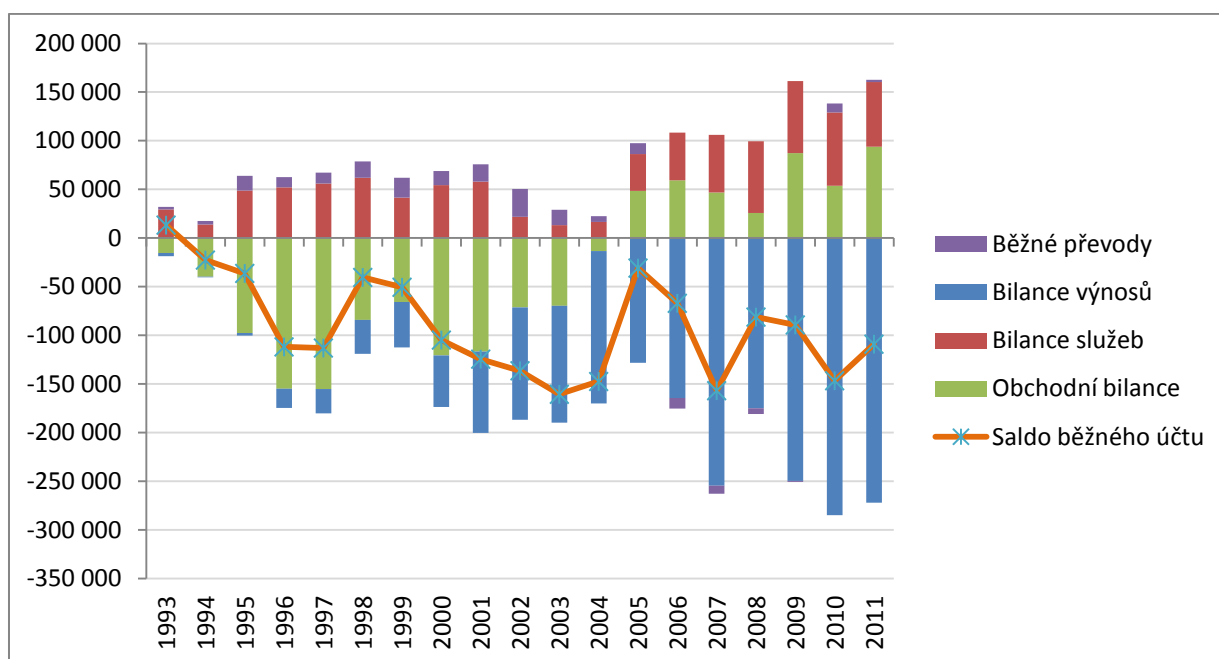
Stále výraznější podíl na běžném účtu platební bilance nabývá položka *bilance služeb*. Saldo bilance služeb je výsledkem rozdílu mezi příjmy z poskytnutých služeb domácími subjekty (např. příjmy z cestovního ruchu, dopravy či poskytování právních a finančních služeb) a výdaji na poskytování služeb zahraničními subjekty.

Další položkou je *bilance výnosů*, která je odrazem předchozího pohybu výrobního faktoru (práce, kapitálu). Saldo bilance výnosů je rozdíl mezi výnosy z výrobních faktorů

poskytnutých do zahraničí (např. zisky, dividendy a úroky plynoucí ze zahraničí) a náklady na výrobní faktory poskytnuté domácí zemi (úroky placené do zahraničí a mzdy cizinců pracujících v tuzemsku). Součtem hodnot obchodní bilance, bilance služeb a bilance výnosů získáme tzv. výkonovou bilanci, která vypovídá nejpřesněji o transferu reálných zdrojů mezi domácí a zahraniční ekonomikou a představuje pravděpodobně nejpřesnější vyjádření čistého exportu.

Čtvrtou složkou běžného účtu jsou *běžné převody*. Jsou to takové transakce, které nezakládají nárok na protihodnotu v podobě pohybu zboží, služeb či aktiv (např. hospodářská pomoc a příspěvky mezinárodním institucím). Saldem je rozdíl mezi transakcemi přijatými a poskytnutými. Stav běžného účtu ČR je zobrazen v Grafu 4.2.

Graf 4.2: Vývoj běžného účtu platební bilance ČR (v mil. Kč)

Zdroj: vlastní zpracování z dat ČNB

4.1.2 Kapitálový účet

Od roku 1995 byla metodika platební bilance zpřesněna tak, aby lépe odpovídala metodologii Systému národních účtů. Podle této metodiky běžný účet nezahrnuje všechny transfery, ale pouze běžné transfery „nekapitálové“ povahy. Kapitálový účet tedy zahrnuje kapitálové transfery související s migrací obyvatelstva, promíjením dluhu a převody nevýrobních nefinančních hmotných aktiv (např. pozemky pro zastupitelské úřady)

a nehmotných práv (např. patenty, autorská práva atd.). Kapitálový účet nemá tedy s PZI nic společného.

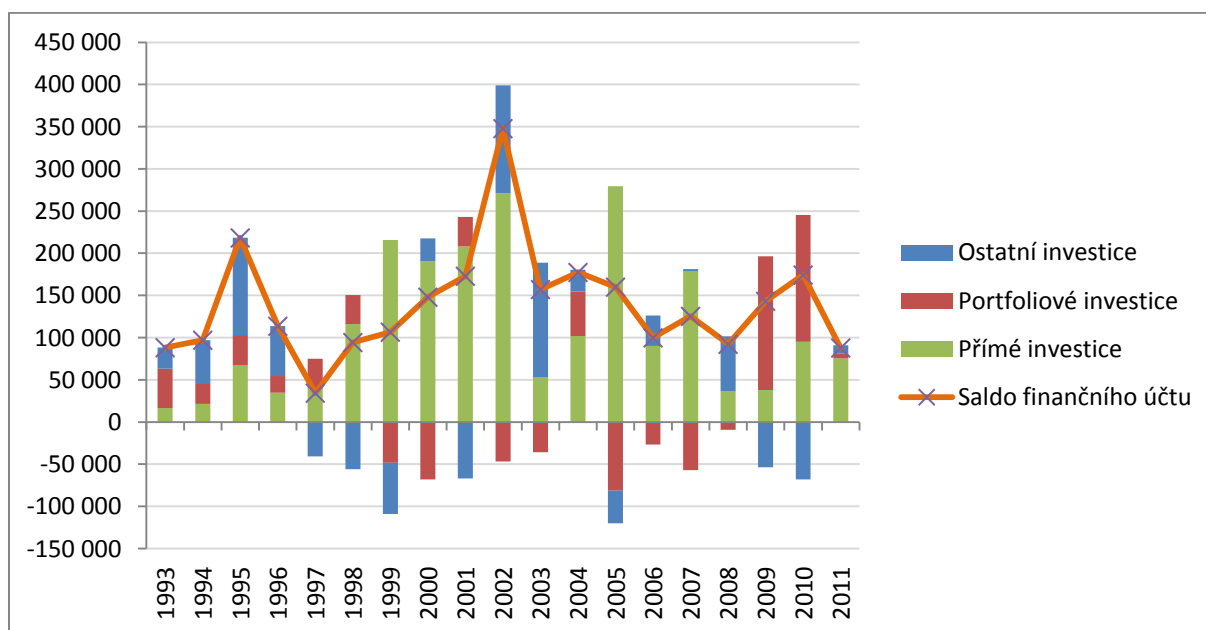
4.1.3 Finanční účet

Finanční účet platební bilance zachycuje mezinárodní pohyb kapitálu jak z hlediska charakteru investování, tak i z hlediska časového (dlouhodobý a krátkodobý kapitál). Podle metodiky MMF se v platební bilanci PZI vykazují jako položka *přímá investice* v členění na investice do základního kapitálu, reinvestice zisků a ostatní kapitál. Rozlišují se PZI do zahraničí a příliv PZI do sledované země, jejichž saldo tvoří čistý příliv PZI.

Druhou položku finančního účtu tvoří *portfoliové investice*, jejichž cílem není převzetí kontroly nad podnikem, jako je tomu u přímých investic. Saldem této bilance je rozdíl mezi portfoliovými investicemi investovanými v tuzemsku zahraničními subjekty a portfoliovými investicemi investovanými domácími subjekty v zahraničí.

Ostatní investice pak zahrnují poskytnuté a přijaté krátkodobé a dlouhodobé úvěry bank, vlád, podniků a pohyby krátkodobého kapitálu (tvorba krátkodobých termínových depozit, poskytování krátkodobých úvěrů, nákupy a prodeje pokladničních poukázek, komerčních cenných papírů atd.). Vývoj finančního účtu v platební bilanci ČR je znázorněn v Grafu 4.3.

Graf 4.3: Vývoj finančního účtu platební bilance (v mil Kč.)

Zdroj: vlastní zpracování z dat ČNB

4.1.4 Vyrovnávací položky platební bilance

Vyrovnávací položky platební bilance mají dvojí charakter:

- *Chyby, opomenutí a kurzové rozdíly* slouží především k odstranění nepřesností způsobených při sestavování platební bilance a vlivu kurzových rozdílů.
- *Změna devizových rezerv*, které jsou v držbě ČNB popř. ministerstva financí, nebo jiných oficiálních institucí, jako jsou např. stabilizační fondy. Devizové rezervy jsou tvořeny likvidními devizovými aktivy, jako jsou zlato, volně směnitelné měny, státní cenné papíry cizích vlád, popř. jiná likvidní devizová aktiva.

4.2 Korelační analýza dopadů přímých zahraničních investic na platební bilanci¹⁷

Korelační analýza je jednou z metod matematické statistiky, která umožňuje určit, zda existuje mezi dvěma či více veličinami závislost a jak je těsná. Kapitola 4.2 obsahuje výsledky týkající se ověřování předpokladu, zda existuje závislost mezi platební bilancí ČR resp. jejími dílčími účty a přílivem PZI. Korelační analýza se zabývá vzájemnými závislostmi, kdy se klade důraz především na intenzitu (sílu) vzájemného vztahu než na zkoumání příčiny a následku. Předností této analýzy je její jednoduchá aplikace, přehlednost a snadná intuitivní pochopitelnost výsledků.

Vzájemná závislost sledovaných proměnných je kvantitativně vyjádřena pomocí korelačního koeficientu r_{xy} a vyjadřuje těsnost lineární závislosti. Jedna proměnná je považována za nezávislou (vysvětlující) a značíme ji X . Druhá proměnná je považována za závislou (vysvětlovanou) a značíme ji Y . Vlastnosti koeficientu korelace můžeme shrnout následovně:

- korelační koeficient může nabývat hodnot z intervalu $\langle -1; 1 \rangle$,
- čím je jeho absolutní hodnota větší, tím je vyšší stupeň lineární závislosti mezi veličinami,
- jestliže se $r_{xy} = 0$, jsou veličiny nekorelovány,
- jestliže $r_{xy} > 0$, jedná se o přímou korelační závislost a proměnná Y se v průměru zvětšuje při zvětšování proměnné X ,
- jestliže $r_{xy} < 0$, jedná se o nepřímou korelační závislost a proměnná Y se v průměru zmenšuje při zvětšování proměnné X .

¹⁷ data v této kapitole byla čerpána ze systému ČNB ARAD, jsou dostupná z:
http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.STROM_DRILL?p_strid=DA&p_lang=CS

Vzorec korelačního koeficientu je vyjádřen vztahem:

$$r_{xy} = \frac{s_{xy}}{s_x \cdot s_y}$$

kde: s_{xy} je kovariance¹⁸ proměnných X a Y,
 s_x je směrodatná odchylka proměnné X,
 s_y je směrodatná odchylka proměnné Y.

Stanovení stupnice závislosti je úkolem pro profesního odborníka. Velmi přibližně řečeno je stupeň lineární závislosti mezi znaky X a Y:

- nízký, pokud $|r_{xy}| \in \langle 0,1; 0,3 \rangle$,
- mírný, pokud $|r_{xy}| \in \langle 0,3; 0,5 \rangle$,
- významný, pokud $|r_{xy}| \in \langle 0,5; 0,7 \rangle$,
- vysoký, pokud $|r_{xy}| \in \langle 0,7; 0,9 \rangle$,
- velmi vysoký, pokud $|r_{xy}| \in \langle 0,9; 1 \rangle$.

Chronologickým uspořádáním hodnot jednotlivých veličin bude zjišťována vzájemná závislost vybraných proměnných pomocí programu MS Office Excel. Podkladová data jsou umístěna v příloze 4. Pro řešení korelační analýzy jsou nadefinovány následující proměnné:

- proměnná X – příliv PZI,
- proměnná Y – saldo běžného účtu, obchodní bilance, bilance služeb, bilance výnosů, finančního účtu a oficiální vyrovnávací bilance.

Pro přesnější analýzu bude časová řada rozdělena na několik významných období, která jsou specifická svým vývojem. Shrnout je můžeme následovně:

- 1993 až 2011 – celé sledované období,
- 1993 až 1997 – období před zavedením IP,
- 1998 až 2002 – období s největším přílivem PZI,
- 1998 až 2011 – období po zavedení IP,
- 2008 až 2011 – období od počátku finanční krize.

¹⁸ míra vzájemné vazby mezi dvěma náhodnými veličinami

4.2.1 Dopad přílivu přímých zahraničních investic na běžný účet

Vývoj běžného účtu je ovlivňován celou řadou faktorů, mezi něž patří i PZI. Ve statistikách platební bilance se však zpravidla transakce domácích subjektů neoddělují od transakcí zahraničních subjektů, což samotnou analýzu dopadů PZI na běžný účet komplikuje.

Z korelační analýzy vyplývá, že za celé sledované období, tj. od roku 1993 až do roku 2011, byla hodnota korelačního koeficientu nízká a záporná (-0,21). Korelační závislost je tedy zanedbatelná. Ovšem v období od roku 1998 až do roku 2002, kdy česká ekonomika zaznamenala rekordní příliv zahraničních investic ve výši 1 bilionu Kč, dosahoval korelační koeficient daleko vyšších záporných hodnot (-0,73). Taková to nepřímá míra závislosti nám tedy říká, že s růstem přílivu PZI, docházelo k poklesu stavu běžného účtu platební bilance. Ostatní období a jejich korelační koeficienty jsou zachyceny v Tab. 4.2.

Tab. 4.2: Míra závislosti běžného účtu na přílivu PZI

Rok	1993 – 2011	1993 – 1997	1998 – 2002	1998 – 2011	2008 – 2011
r_{xy}	-0,21	-0,33	-0,73	0,16	-0,49

Zdroj: vlastní zpracování

4.2.1.1 Dopady na obchodní bilanci

Příliv PZI deficit běžného účtu nejen financuje, ale aktivity zahraničních investorů se výrazně promítají i do jeho struktury a hodnoty. Jak již bylo popsáno v kapitole 3.2, jsou podniky pod zahraniční kontrolou především ve zpracovatelském průmyslu vývozně výkonnější než domácí podniky, ale za cenu zvyšování dovozu strojů a meziproduktů. Tento efekt je nejvýraznější u PZI na zelené louce v době jejich výstavby před rozběhnutím výroby. V prvních letech po přílivu PZI lze tedy očekávat spíše jejich negativní dopad na saldo obchodní bilance a tudíž i běžného účtu.

Po celé sledované období od roku 1993 do roku 2011 dosahovala korelace velice nízkých hodnot (0,08), které vyjadřují nezávislost stavu obchodní bilance na přílivu PZI. Nejvyšší stupeň závislosti (-0,65) nastal během finanční krize, jeho záporná hodnota nám říká, že jde o středně silnou nepřímou korelační závislost.

Srholec (2004) uvádí, že pokud je schodek obchodní bilance tažen zejména vysokou mírou investic, je možné předpokládat růst vývozní výkonnosti a vyrovnaní schodku

obchodní bilance v následujícím období. Toto tvrzení lze ověřit z grafu 4.2, kdy saldo obchodní bilance končilo po období vysokého přílivu PZI, který probíhal v letech 1998 až 2002, vždy přebytkem a korelační koeficient dosahoval kladných hodnot (0,23). Z Tab. 4.3 je patrné, že v ostatních případech dosahoval index korelace nízkých hodnot naznačující nezávislost mezi sledovanými ukazateli.

Tab. 4.3: Míra závislosti obchodní bilance na přílivu PZI

Rok	1993 – 2011	1993 – 1997	1998 – 2002	1998 – 2011	2008 – 2011
r_{xy}	0,08	-0,52	0,23	-0,33	-0,65

Zdroj: vlastní zpracování

4.2.1.2 Dopady na bilanci služeb

Bilance služeb představuje rozdíl mezi exportem a importem služeb. Po celé období se více služeb vyváželo, než dováželo, a tudíž výsledné saldo končilo každý rok přebytkem, kterým se částečně eliminoval deficit nejobjemnější položky běžného účtu bilance výnosů.

Stejně jako obchodní bilance je i závislost přílivu PZI na bilanci služeb za celé sledované období skoro nulové (-0,01). Tzn., že jsou tyto sledované veličiny na sobě nezávislé. Jak lze vidět v Tab. 4.4, před zavedením IP, kdy příliv PZI byl nízký, dosahoval korelační koeficient vyšších kladných hodnot (0,64), ale v období, kdy došlo k výraznému navýšení přílivu zahraničního kapitálu, můžeme sledovat, jak rostoucí příliv PZI vyvolával tlak na odliv příjmů ze služeb, které měly klesající tendenci a korelační koeficient dosáhl vysoké nepřímé korelační závislosti (-0,85).

Tab. 4.4: Míra závislosti bilance služeb na přílivu PZI

Rok	1993 – 2011	1993 – 1997	1998 – 2002	1998 – 2011	2008 – 2011
r_{xy}	-0,01	0,64	-0,85	-0,28	0,07

Zdroj: vlastní zpracování

4.2.1.3 Dopady na bilanci výnosů

Obecným motivem pro PZI je využití investičních příležitostí v hostitelské ekonomice a v konečném důsledku zvýšení vlastní ziskovosti, která se v platební bilanci projevuje

repatriací zisku do mateřské země zahraničního investora. Kromě obchodní bilance ovlivňuje příliv PZI významně bilanci výnosů v podobě pracovních příjmů cizinců, úroků z přijatých úvěrů v podnicích pod zahraniční kontrolou a zejména repatriovaných a reinvestovaných zisků PZI.

Z celého běžného účtu za celé sledované období, tj. od roku 1993 až do roku 2011, zaznamenala bilance výnosů nejvyšší korelační závislost (-0,21), která je ovšem stále nízká až zanedbatelná.

Dlouhodobý přebytek finančního účtu, který je tvořen především přílivem PZI, se projevuje v deficitu bilance výnosů. To je způsobeno tím, že bilance výnosů odráží pohyb výrobního kapitálu a příliv PZI pak vede k odlivu výnosů, které z nich plynou, do zahraničí. Existuje zde tak začarovaný kruh, kde primární deficit běžného účtu, který je doprovázen přebytkem účtu finančního, je následován deficitní bilancí výnosů a deficit běžného účtu se nadále prohlubuje. Tento efekt můžeme sledovat v Tab. 4.5, kdy vysoký příliv PZI vyvolával tlak na odliv výnosů. Korelační koeficient zde dosahoval vysokých záporných hodnot (-0,85) a vyjadřuje tak silnou nepřímou závislost.

Tab. 4.5: Míra závislosti bilance výnosů na přílivu PZI

Rok	1993 – 2011	1993 – 1997	1998 – 2002	1998 – 2011	2008 – 2011
r_{xy}	-0,21	-0,10	-0,85	0,39	0,08

Zdroj: vlastní zpracování

4.2.2 Dopad přílivu přímých zahraničních investic na finanční účet

Vzhledem k tomu, že PZI se evidují na finančním účtu, dosahovaly zde zjištěné korelační závislosti nejvyšších hodnot ze všech položek platební bilance. Skoro ve všech sledovaných obdobích dosahoval index korelace vyšších kladných hodnot naznačujících přímou závislost přílivu PZI na stav finančního účtu. Jediné období, které se odlišovalo od tohoto stavu, bylo období během finanční krize, která vypukla v roce 2008 (-0,04). Během roku 1998 až roku 2002, kdy byl zaznamenán vysoký příliv PZI, dosahoval korelační koeficient vysokých kladných hodnot (0,81). Z toho můžeme usuzovat, že s růstem přílivu PZI roste i hodnota finančního účtu. Tento výsledek se ale zcela očekával, protože PZI tvoří největší část finančního účtu. Ostatní období a jejich korelační koeficienty nalezneme v Tab. 4.6.

Tab. 4.6: Míra závislosti finančního účtu na přílivu PZI

Rok	1993 – 2011	1993 – 1997	1998 – 2002	1998 – 2011	2008 – 2011
r_{xy}	0,51	0,70	0,81	0,48	-0,04

Zdroj: vlastní zpracování

4.2.3 Dopad přílivu přímých zahraničních investic na oficiální vyrovňovací bilanci

Z definice o platební bilanci vyplývá, že jako celek musí být vždy vyrovnaná. Pokud hovoříme o přebytku či deficitu platební bilance, máme na mysli část bilance bez devizových rezerv, tedy oficiální vyrovňovací bilanci.

Za celé sledované období dosahoval korelační koeficient kladných nízkých hodnot, jeho výsledek nám naznačuje, že míra závislosti mezi přílivem PZI a stavem oficiální platební bilance je nízká. Ovšem z Tab. 4.7 si můžeme všimnout, že pokud příliv PZI rostl, rostla i velikost korelačního koeficientu. Během finanční krize tento stav pak skončil a došlo k opačnému efektu. S přílivem PZI docházelo ke snižování stavu oficiální vyrovňovací bilance.

Tab. 4.7: Míra závislosti oficiální vyrovňovací bilance na přílivu PZI

Rok	1993 – 2011	1993 – 1997	1998 – 2002	1998 – 2011	2008 – 2011
r_{xy}	0,34	0,40	0,69	0,62	-0,30

Zdroj: vlastní zpracování

4.3 Možná zkreslení

Při analýze dopadů PZI na obchodní bilanci Srholec (2004) uvádí, že je nutné mít na paměti několik možných zkreslení spojených s jejich vykazováním. První skutečností je, že součet hodnot přílivu PZI v jednotlivých letech v platební bilanci se nerovná konečnému stavu PZI k 31. 12. daného roku. Je to způsobeno zpětným nepřepočítáváním platební bilance obvykle v případě, kdy zahraniční investor získá nejprve 5% podíl v dané firmě a až v následujícím roce navýší svůj podíl o dalších 5 %. V platební bilanci budou tyto transakce evidovány jako portfoliové investice. Na konci období však podíl zahraničního investora dosáhne 10 % a jeho investice je zařazena mezi PZI.

Dalším ze zkreslení hodnot PZI v platební bilanci je způsob vykazování transakcí s podniky nepřímo vlastněnými zahraničními subjekty. Podle definice MMF se za PZI považují nejenom podniky přímo vlastněné ze zahraničí, ale i další podniky v domácí ekonomice, ve kterých mají tyto podniky více než 10% vlastnický podíl, tj. případy řetězového vlastnictví, kdy podnik s PZI dále investuje do domácích podniků. Související transakce s danými podniky jsou rovněž vykazovány jako PZI. Tyto transakce se však odehrávají v rámci hostitelské ekonomiky, neovlivňují devizové toky a jejich zařazení do platební bilance je tudíž diskutabilní, stejně jako v případě reinvestovaných zisků.

Položka reinvestovaných zisků PZI platební bilanci přímo neovlivňuje, ale spíše zkresluje její strukturu a nadhodnocuje význam PZI pro vnější rovnováhu. Na podnikové úrovni představují reinvestované zisky hodnotu zadržených zisků, tedy pozitivní nebo negativní rozdíl mezi podnikovým ziskem a repatriovanými zisky, které byly například ve formě dividend převedeny do zahraničí. Metodika MMF uvádí, že se v platební bilanci zisky zahraničních investorů vykazují bez ohledu na to, zda jsou reinvestovány či repatriovány do zahraničí. V platební bilanci se reinvestované zisky vykazují podle podvojného principu nejprve jako položka v rámci PZI na finančním účtu, což vyjadřuje navýšení zahraniční investice, a následně jako položka v bilanci výnosů v rámci běžného účtu, což odráží výnos zahraničního investora z dříve investovaného kapitálu. O reinvestované zisky se tak o stejnou hodnotu navyšuje přebytek (deficit) finančního účtu a deficit (přebytek) běžného účtu. Obě položky se v celkové platební bilanci navzájem plně kompenzují, avšak mohou výrazně zkreslovat strukturu platební bilance, nadhodnocovat význam PZI na vnější rovnováhu a omezovat mezinárodní srovnatelnost statistik PZI, protože některé země reinvestované zisky v platební bilanci vůbec nevykazují.

Benáček (2000) dále upozorňuje, že pokud dochází k výkyvům měnového kurzu, může se vykazovaná hodnota PZI v platební bilanci výrazně lišit při převodu pomocí průměrného měnového kurzu oproti použití měnového kurzu na konci daného období. Dále může být hodnota PZI výrazně ovlivněna způsobem oceňování vlastního jmění akciových společností při výrazných změnách cen akcií. Podle pravidel MMF se ve statistice PZI odráží tržní a nikoliv účetní hodnota akcií. Neméně důležitým důvodem zkreslení toků PZI mohou být i odlišnosti ve způsobu vykazování nepeněžních vkladů zahraničních investorů do základního kapitálu podniku např. ve formě licencí, technologií či pohledávek.

5 Závěr

PZI jsou všeobecně uznávány jako jedny z nejdůležitějších katalyzátorů ekonomického rozvoje. Od roku 1993 proběhly v ČR velké privatizační akce, které měly především formu přímých prodejů zahraničním investorům a PZI výrazným způsobem podpořily restrukturalizaci české ekonomiky. Avšak s přílivem PZI jsou spojeny i určité negativní dopady pro danou hostitelskou zemi či podnikatelský subjekt. K negativním stránkám přílivu zahraničního kapitálu patří např. dodatečné náklady na poskytnutí IP, zvyšující se dominantní postavení zahraničních vlastníků v klíčových sektorech ekonomiky, zvyšující se míra závislosti na zahraničních investorech a vytváření tlaku na apreciaci měny. Příliv PZI je tak zdrojem řady přímých i nepřímých dopadů na hostitelskou ekonomiku a je proto nezbytné vycházet z komplexnosti jejich dopadů a brát v úvahu jejich čistý přínos v delším časovém horizontu.

Cílem této bakalářské práce bylo zjišťování, zda příliv PZI působí na platební bilanci ČR. Práce byla rozdělena do tří hlavních kapitol. První kapitola byla zaměřena na teoretické vymezení PZI. Druhá kapitola se soustředila na vývoj přílivu PZI do ČR. Poslední část bakalářské práce obsahuje stručný rozbor platební bilance a výsledky dopadů přílivu PZI na platební bilanci a její jednotlivé účty, které byly zjištěny prostřednictvím korelační analýzy. Výsledkem bylo stanovení vzájemného korelačního koeficientu, který vyjadřoval stupeň závislosti mezi jednotlivými veličinami.

Korelační analýzou nebyl prokázán ve sledovaném období výraznější korelační vztah, a proto lze konstatovat, že mezi přílivem PZI a stavem platební bilance v delším časovém období není opodstatněná souvislost, ale během vysokého přílivu PZI, který proběhl v letech 1998 až 2002, dosáhl korelační koeficient hodnoty 0,69, což vyjadřuje středně silnou přímou závislost přílivu PZI na stav platební bilance. Zajímavým výsledkem bylo prokázání vysoké nepřímé závislosti přílivu PZI na bilanci výnosů a služeb, který v letech 1998 až 2002 (tedy opět v období největšího přílivu zahraničního kapitálu) dosahoval hodnoty -0,85. Z těchto poznatků vyplývá, že v době vysokého přílivu PZI dochází k odlivu výnosů a příjmů ze služeb. Hospodářská recese měla na vývoj sledovaných veličin většinou nejednoznačné dopady. V určitých případech byla závislost značná a v jiných skoro nulová.

Pojem PZI se stal během několika uplynulých let doslova fenoménem a jejich přímé a nepřímé efekty se staly předmětem mnoha odborných studií. Za podrobnější analýzu bezesporu stojí působení přílivu PZI nejen v platební bilanci ale i na HDP, nezaměstnanost,

míru inflace, úrokovou míru a v neposlední řadě také devizový kurz. Problematika této bakalářské práce by mohla být dále rozvinuta o analýzu dopadů odlivu PZI na stav platební bilance a jiné klíčové makroekonomické agregáty. Nicméně rozsah práce neumožňuje provést takto komplexnější analýzu.

Seznam použité literatury

BENÁČEK, Vladimír. Přímé zahraniční investice v České republice. *Politická ekonomie*. 2000, č. 1, s. 7-24.

BÍLKOVÁ, D., P. BUDINSKÝ a V. VOHÁNKA. *Pravděpodobnost a statistika*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 639 s. ISBN 978-80-7380-224-0.

DURČÁKOVÁ, Jaroslava a Martin MANDEL. *Mezinárodní finance*. 3. vyd. Praha: Management Press, 2007. 487 s. ISBN 978-80-7261-170-6.

HEBÁK, Petr a kol. *Vícerozměrné statistické metody 2*. Praha: Informatorium, 2005. 239 s. ISBN 80-7333-036-9.

JUREČKA, Václav a Ivana JÁNOŠÍKOVÁ a kol. *Makroekonomie*. Ostrava: VŠB – Technická Univerzita Ostrava, 2009. 312 s. ISBN 978-80-248-0530-6.

KLIKOVÁ, Christiana a Igor KOTLÁN. *Hospodářská politika*. 2. vyd. Ostrava: Sokrates, 2006. 275 s. ISBN 80-86572-37-4.

MALLAYA, Thaddeus J. S. *Přímé zahraniční investice: Regionální růst a politika - empirická evaluace České republiky a Polska*. Brno: VUT, 2005. 43 s. ISBN 80-214-2977-1.

SRHOLEC, Martin. *Přímé zahraniční investice v ČR. Teorie a praxe v mezinárodním srovnání*. Praha: Linde nakladatelství, 2004. 171 s. ISBN 80-86131-52-1.

ŠTRACH, Pavel. *Mezinárodní management*. Praha: Grada Publishing, 2009. 168 s. ISBN 978-80-247-2987-9

VITURKA, Milan. *Regionální ekonomie II*. Brno: Masarykova Univerzita, 2000a. 91 s. ISBN 80-210-2257-4.

VITURKA, Milan. *Zahraniční investice a strategie regionálního rozvoje*. Brno: Masarykova Univerzita, 2000b. 81 s. ISBN 80-210-2297-3.

WOKOUN, René a Jozef TVRDOŇ a kol. *Přímé zahraniční investice a regionální rozvoj*. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze. Nakladatelství Oeconomica, 2010. 204 s. ISBN 978-80-245-1736-0.

Internetové zdroje

CZECHINVEST. *Finální zpráva vyhodnocení dopadů investic čerpajících pobídky a zhodnocení efektivitu agentury CzechInvest* [online]. 15. 2. 2010 [cit. 2012-2-6]. Dostupné z: <http://www.czechinvest.org/data/files/analyza-dopadu-pobidek-na-cr-2050-cz.pdf>

CZECHINVEST. *Historie a výsledky* [online]. ©1994-2012 [cit. 2012-2-15]. Dostupné z: <http://www.czechinvest.org/historie-a-vysledky>

CZECHINVEST. *Investiční pobídky vydělaly 230 miliard, ukázala jedinečná studie Deloitte* [online]. 15. 2. 2010 [cit. 2012-2-6]. Dostupné z: <http://www.czechinvest.org/investicni-pobidky-vydelaly-230-miliard-ukazala-jedinecna-studie-deloitte>

CZECHINVEST. *O CzechInvestu* [online]. ©1994-2012 [cit. 2012-2-15]. Dostupné z: <http://www.czechinvest.org/o-czechinvestu>

CZECHINVEST. *Podpora investic* [online]. ©1994-2012 [cit. 2012-2-19]. Dostupné z: <http://www.czechinvest.org/podpora-investic>

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *Platební bilance*. [online]. ČNB, ©2003-2012 [cit. 2012-3-29]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.STROM_SESTAVY?p_strid=DAC&p_sestuid=&p_lang=CS

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *Platební bilance 2011 v podrobném členění* [online]. ČNB, ©2003-2012 [cit. 2012-3-7]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/statistika/platebni_bilance_stat/publikace_pb/bopecb.htm

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *Přímé zahraniční investice*. [online]. ČNB, ©2003-2012 [cit. 2012-2-10]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/statistika/platebni_bilance_stat/pzi/index.html

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *Přímé zahraniční investice za rok 2009* [online]. ČNB, ©2003-2012 [cit. 2012-1-3]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/statistika/platebni_bilance_stat/publikace_pb/pzi/PZI_2009_CZ.pdf

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *Zprávy o vývoji platební bilance* [online]. ČNB, ©2003-2012 [cit. 2012-3-7]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/statistika/platebni_bilance_stat/publikace_pb/zpravy_vyvoj_pb/

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Přímé zahraniční investice vybrané přínosy a náklady pro českou ekonomiku* [online]. ČSÚ, ©2012 [cit. 2012-3-2]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/ckta120208.doc>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Reinvestované zisky zahraničních firem v ČR loni poprvé klesly* [online]. ČSÚ, ©2012 [cit. 2012-3-17]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/ckta033104.doc>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Vliv zahraničních firem v České republice* [online]. 19. 1. 2012 [cit. 2012-3-22]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/tz.nsf/i/vliv_zahranicnich_firem_v_ceske_republice20120119

EUROPEAN BANK FOR RECONSTRUCTION AND DEVELOPMENT. *Transition report 2002* [online]. EBRD, ©2012 [cit. 2012-3-2]. Dostupné z: <http://www.ebrd.com/downloads/research/transition/TR02.pdf>

MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. *Investiční pobídky v ČR* [online]. MFČR, ©2005 [cit. 2012-2-2]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/inv_pob_vyvoj.html

MINISTERSTVO PRŮMYSLU A OBCHODU ČR. *Podpora investování* [online]. MPOČR, ©2005 [cit. 2012-4-15]. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/cz/podpora-podnikani/investovani/#category221>

MINISTERSTVO PRŮMYSLU A OBCHODU ČR. *Vyhodnocení systému investičních pobídek* [online]. MPOČR, ©2005 [cit. 2012-4-15]. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/dokument18489.html>

UNCTAD. *World Investment Report 2003* [online]. ©2011 [cit. 2012-3-7]. Dostupné z: http://www.unctad.org/en/docs/wir2003_en.pdf

UNCTAD. *World Investment Report 2011* [online]. ©2011 [cit. 2012-2-3]. Dostupné z: http://www.unctad.org/en/docs/wir2011_en.pdf

Zákon č. 72 ze dne 24. února 2000 o investičních pobídkách a o změně některých zákonů (zákon o investičních pobídkách). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2000, částka 24, s. 1320-1327. Dostupný také z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/zakony_10491.html

Zákon č. 219 ze dne 26. září 1995 devizový zákon. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1995, částka 60, s. 3338-3347. Dostupný také z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/zakony_1089.html

Seznam zkratk

CEFTA	Středoevropská zóna volného obchodu
ČNB	Česká národní banka
ČR	Česká republika
ČSOB	Československá obchodní banka
ČSÚ	Český statistický úřad
EBRD	Evropská banka pro obnovu a rozvoj
EU	Evropská unie
EUROSTAT	Evropský statistický úřad
HDP	hrubý domácí produkt
IDA	Mezinárodní asociace pro rozvoj
IP	investiční pobídky
IPB	Investiční a poštovní banka
KBC	Kredietbank ABB Insurance CERA Bank
MMF	Mezinárodní měnový fond
M&A	fúze a akvizice
NAFTA	Severoamerická dohoda o volném obchodu
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OSN	Organizace spojených národů
PZI	přímé zahraniční investice
SVE	střední a východní Evropa
UNCTAD	Konference OSN o obchodu a rozvoji
USD	americký dolar

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlašuji, že

- jsem byl seznámen s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že bakalářská práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne

.....
jméno a příjmení studenta

Seznam příloh

Příloha 1	Vývoj celkových toků PZI do ČR v období 1993 – 2011
Příloha 2	Vývoj celkových toků PZI do ČR z teritoriálního hlediska
Příloha 3	Vývoj celkových toků PZI do ČR ze sektorového hlediska
Příloha 4	Stav vybraných účtů platební bilance ČR

Příloha 1

Vývoj celkových toků PZI do ČR v období 1993 – 2011 (v mil. Kč)

Rok	Příliv PZI				Stav k 31. 12.
	Základní kapitál	Reinvestovaný zisk	Ostatní kapitál	Příliv PZI celkem	
Stav k 1. 1. 1993				83 489,0	83 489,0
1993	19 050,4			19 050,4	102 539,4
1994	24 994,4			24 994,4	127 533,8
1995	67 992,8			67 992,8	195 526,6
1996	38 774,8			38 774,8	234 301,4
1997	41 251,4			41 251,4	319 820,3
1998	81 947,5	5 815,3	32 205,7	119 968,5	429 167,8
1999	168 743,9	23 871,6	26 196,0	218 811,5	631 505,3
2000	134 906,4	36 870,8	20 643,9	192 421,1	818 411,7
2001	128 224,8	57 756,6	28 603,9	214 585,3	982 335,0
2002	205 712,7	64 348,3	7 628,5	277 689,5	1 165 529,1
2003	-1 539,9	60 890,3	-34,4	59 316,1	1 161 783,7
2004	45 724,2	75 758,7	6 360,7	127 843,6	1 280 594,8
2005	184 317,8	78 154,0	16 709,7	279 181,5	1 491 564,0
2006	42 409,8	87 188,8	-6 167,3	123 431,3	1 666 760,7
2007	50 995,5	140 536,1	20 412,1	211 943,7	2 032 111,2
2008	19 654,2	41 215,6	49 259,8	110 129,6	2 189 455,0
2009	19 094,5	67 696,6	-30 997,3	55 793,9	2 311 197,4
2010	45 142,0	75 924,2	- 3 791,4	117 274,7	2 409 580,7
2011	-7 972,8	88 409,5	15 201,6	95 638,3	-

poznámka: záporná položka znamená ztrátu či dezinvestici a stav k 31. 12. není znám

Zdroj: ČNB

Příloha 2

Vývoj celkových toků PZI do ČR z teritoriálního hlediska (v mil. Kč)

Rok	Německo	Nizozemí	Rakousko	Francie	Švýcarsko	Zbytek světa
1993	2 389	874	1 602	990	408	12 788
1994	12 023	173	2 301	2 215	1 122	7 162
1995	15 048	19 533	2 309	4 459	18 020	8 625
1996	6 761	7 033	5 648	543	1 493	17 297
1997	12 407	4 252	3 015	3 237	1 491	16 850
1998	30 912	27 040	13 391	4 582	3 614	40 430
1999	44 968	39 126	28 831	8 037	12 243	85 608
2000	51 024	39 983	28 478	8 969	8 813	55 154
2001	49 956	36 078	10 048	58 553	6 665	53 285
2002	152 286	40 222	24 930	4 644	8 869	46 737
2003	4 592	-29 810	13 664	19 190	3 845	47 835
2004	19 473	51 451	11 285	-4 516	4 734	45 417
2005	38 770	22 035	14 968	9 257	2 024	192 128
2006	43 522	-9 698	22 568	6 044	12 009	48 987
2007	24 472	45 008	22 306	1 103	19 671	99 384
2008	9 221	17 559	36 444	19 853	14 377	12 674
2009	-17 641	-10 556	14 121	10 671	3 047	56 152
2010	-713	21 727	28 252	11 561	3 925	64 763
2011	44 788	11 530	16 651	7 375	9 259	11 120

poznámka: záporná položka znamená ztrátu či dezinvestici

Zdroj: ČNB

Příloha 3

Vývoj přílivu PZI do ČR ze sektorového hlediska (v mil. Kč)

Rok	Obchod a opravy	Doprava a telekomunikace	Finančníctví a pojišťovnictví	Nemovitosti a služby pro podniky	Zpracování ropy, chemické výrobky	Kovy, kovové výrobky	Stroje, přístroje a zařízení	Ostatní
1993	1 165	87	4 107	0	553	0	1 952	11 186
1994	1 007	288	3 998	0	1 266	0	8 399	10 038
1995	3 901	35 828	1 831	0	2 389	0	12 367	11 677
1996	7 684	4 996	896	0	9 069	0	1 846	14 283
1997	3 935	32	9 456	1 333	1 618	2 507	508	21 863
1998	26 943	11 326	17 973	10 971	1 904	10 261	10 842	29 750
1999	50 826	6 806	52 078	14 566	13 646	6 384	15 626	58 881
2000	21 185	9 838	36 033	28 905	11 507	9 662	40 610	34 682
2001	26 773	31 376	60 234	17 356	4 150	3 275	30 690	40 731
2002	8 221	143 864	48 485	12 189	8 353	6 595	10 719	39 263
2003	18 449	-82 178	25 153	12 411	2 485	18 607	46 596	17 794
2004	19 002	6 934	19 634	42 243	6 848	12 967	-993	19 536
2005	8 597	138 318	54 144	51 808	8 357	1 697	186	16 073
2006	29 283	-2 722	14 066	32 574	12 751	7 329	16 882	13 268
2007	25 548	15 522	46 842	56 774	8 028	16 201	31 821	11 207
2008	4 001	-8 497	51 217	49 331	-5 722	-3 009	8 180	14 629
2009	9 846	-20 088	58 057	25 119	-6 226	-6 314	-17 995	106 826
2010	41 434	15 919	40 378	433	3 042	17 226	-25 611	36 692
2011	17 831	-709	21 174	-28	3 770	4 230	4 068	45 176

poznámka: záporná položka znamená ztrátu či dezinvestici

Zdroj: ČNB

Příloha 4

Stav vybraných účtů platební bilance ČR (v mil. Kč)

Rok	Běžný účet	Obchodní bilance	Bilance služeb	Bilance výnosů	Finanční účet	Oficiální vyrovnávací bilance
1993	13 286,7	-15 313,0	29 465,2	-3 424,7	88 184,7	88 316,2
1994	-22 643,2	-39 750,9	14 052,8	-580,8	97 019,7	68 254,6
1995	-36 331,3	-97 598,6	48 881,2	-2 804,0	218 288,5	197 915,7
1996	-111 868,8	-154 896,8	52 198,9	-19 611,0	113 582,5	-22 475,1
1997	-113 037,2	-155 206,9	55 935,0	-25 102,4	34 319,1	-56 040,0
1998	-40 492,0	-84 002,8	61 935,7	-35 078,0	94 324,5	62 615,0
1999	-50 596,4	-65 830,8	41 501,3	-46 673,6	106 564,4	57 136,7
2000	-104 877,1	-120 825,0	54 559,8	-52 978,4	148 046,6	31 592,8
2001	-124 478,3	-116 685,0	57 984,9	-83 548,9	172 849,9	67 153,0
2002	-136 378,1	-71 323,0	21 850,8	-115 615,0	347 827,4	216 945,0
2003	-160 614,6	-69 793,0	13 236,7	-119 858,4	157 093,5	12 903,4
2004	-147 455,7	-13 384,0	16 564,4	-156 637,9	177 312,0	6 782,2
2005	-30 851,0	48 582,9	37 896,0	-128 311,6	159 956,3	92 851,6
2006	-67 081,9	59 305,7	49 026,8	-164 574,8	99 834,0	2 074,4
2007	-156 860,2	46 876,9	59 239,4	-254 698,7	125 305,2	15 666,5
2008	-81 252,2	25 691,5	73 867,0	-174 883,5	92 241,7	40 111,3
2009	-89 280,5	87 334,9	73 927,6	-249 628,5	143 176,2	60 646,5
2010	-146 643,8	53 826,3	75 307,9	-284 955,1	174 253,5	41 425,1
2011	-109 086,1	94 024,8	66 319,0	-271 906,7	87 852,2	-17 229,9

Zdroj: ČNB